

กำเนิดและพัฒนาการของสถานีวิทยุเอเซียเสรี

กำเนิดสถานีวิทยุเอเซียเสรี

สถานีวิทยุเอเซียเสรี (The Voice of Free Asia / V.F.A.) เป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงของกองวิทยุกระจายเสียง กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ กระจายเสียงด้วยคลื่นขนาดกลางด้วยระบบ เอ.เอ็ม ในความถี่ 1,575 กิโลเฮิรตซ์ มีกำลังส่งออกอากาศ 1,000 กิโลวัตต์ จัดตั้งขึ้นมาภายใต้ความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2508 โดยเริ่มออกอากาศเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2511¹

ต่อมารัฐบาลไทยได้จัดซื้อกรรมสิทธิ์ในสถานี 1,000 กิโลวัตต์ รวมทั้งสถานีส่งและสถานีรับการถ่ายทอด (Relay Station) จากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยการชำระเงินจำนวน 1 บาทให้แก่รัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยมีอายุความตกลงกำหนดเป็นเวลา 15 ปี นับตั้งแต่วันที่ สถานีวิทยุเอเซียเสรีเริ่มปฏิบัติงานการถ่ายทอดรายการตามปกติและสัญญาหมดอายุในวันที่ 27 มีนาคม 2526

โดยที่รัฐบาลไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของสถานีวิทยุเอเซียเสรี จึงได้มีการลงมติ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2526 อนุมัติให้กระทรวงการต่างประเทศต่ออายุความตกลงว่าด้วยสถานีวิทยุ 1,000 กิโลวัตต์ ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาต่อไปอีก 15 ปี หนังสือแลกเปลี่ยนความตกลงฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมี ฯพณฯ พลอากาศเอกสิทธิ

¹ กรมสารนิเทศ, "ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานีวิทยุเอเซียเสรี", (อัดสำเนา)

เศวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นเป็นผู้ลงนามฝ่ายไทย และ พลฯ นายจอห์น กันเนอร์ ดิน เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย เป็นผู้ลงนามฝ่ายสหรัฐอเมริกา โดยสรุปเนื้อหาที่มีอยู่ในหนังสือแลกเปลี่ยนความตกลงได้ดังนี้¹

1. สถานีวิทยุเสียงอเมริกาได้ติดตั้งเครื่องส่งอุปกรณ์ให้กับสถานีวิทยุเอเซียเสรีทั้งที่สถานีรับการถ่ายทอดที่จังหวัดปทุมธานี สถานีส่งที่ตำบลระโสม อำเภอกาฬี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และห้องส่งของสถานีวิทยุเอเซียเสรี นอกจากนี้ก็ได้ช่วยเหลือในด้านงบประมาณที่จะสนับสนุนให้สถานีวิทยุเอเซียจัดตั้งห้องส่งกระจายเสียงได้

2. ทางรัฐบาลไทยอนุมัติให้สถานีวิทยุเสียงอเมริกาใช้ที่ดินประเทศไทยตั้งสถานี แต่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่สถานีรับและสถานีส่งจะต้องเป็นคนสหรัฐอเมริกาส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งคือคนพื้นเมือง เพราะฉะนั้นจึงได้มีการว่าจ้างคนไทยทำงานอยู่ด้วยตามข้อตกลง ส่วนเจ้าหน้าที่ของสถานีวิทยุเอเซียเสรี เป็นส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลไทยทั้งหมด

3. รัฐบาลไทยสามารถเรียกตรวจสอบบทความที่สถานีวิทยุเสียงอเมริกาได้ออกอากาศไปแล้วโดยทางสถานีวิทยุเสียงอเมริกาได้อัดเทปรายการเอาไว้หนึ่งเดือน ดังนั้นทางไทยจึงอาจจะเรียกเทปกลับมาตรวจสอบได้ในกรณีถ้าเรามีความเชื่อว่าการออกอากาศทางสถานีวิทยุเสียงอเมริกาได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย เพราะฉะนั้น บทความที่ออกอากาศไปนั้นจะต้องไม่ทำลายภาพพจน์ประเทศไทย ทำลายความสัมพันธ์หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

4. สถานีวิทยุเอเซียเสรีสามารถผลิตรายการได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องอยู่ในความควบคุมหรือการตรวจสอบจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ส่วนรายการต่างๆ ของสถานีวิทยุเสียง

¹สัมภาษณ์ นายสุพันธ์ บุษยมานพ, เจ้าหน้าที่การทูต 7 กรมสารนิเทศ,

อเมริกาจะผลิตที่สหรัฐอเมริกาทั้งหมดแล้วจึงส่งสัญญาณถ่ายทอดมายังสถานีรับของประเทศไทย

สาเหตุในการก่อตั้งสถานีวิทยุเอเซียเสรี

สถานีวิทยุเอเซียเสรี (The Voice of Free Asia / V.F.A.) ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้ความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา อันเนื่องมาจากสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้นที่กำลังเกิดความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมือง 2 ฝ่ายที่ได้ครอบคลุมไปทั่วทุกภูมิภาคของโลก ฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายเสรีประชาธิปไตยซึ่งนำโดยประเทศสหรัฐอเมริกา และอีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายลัทธิคอมมิวนิสต์ที่นำโดยประเทศสหภาพโซเวียต โดยมหาอำนาจทั้ง 2 ประเทศต่างก็ได้พยายามต่อสู้แข่งขันกันในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะสกัดกัน ตบโต้และขัดขวางการขยายอำนาจของกันและกัน โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ยกเว้นการทำสงครามอย่างเปิดเผย และไม่มีการเผชิญหน้ากันโดยตรง ด้วยเหตุนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงพยายามที่จะเผยแพร่อุดมการณ์ประชาธิปไตยของตนไปยังประเทศต่าง ๆ ในโลก ปรากฏว่าประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ตะวันตกและหลายประเทศในละตินอเมริกาและเอเชียต่างก็เห็นด้วย และได้ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาอย่างใกล้ชิดทั้งทางด้านอาหารและการเมือง รวมเรียกว่า "โลกเสรี" ส่วนประเทศสหภาพโซเวียตก็มีความเชื่อมั่นว่าอุดมการณ์ของคอมมิวนิสต์จะช่วยให้ประเทศต่าง ๆ พัฒนาได้รวดเร็วเหมือนประเทศตนและสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมโลกได้ ด้วยเหตุนี้สหภาพโซเวียตจึงพยายามแพร่อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ไปยังประเทศต่าง ๆ ในโลกและด้วยความขัดแย้งของ 2 ประเทศมหาอำนาจในขณะนั้น จึงเป็นเหตุให้การเมืองโลกเกิดความวุ่นวายไม่สงบสุข และสุดท้ายก็นำไปสู่สงครามโดยเรียกสภาพของสงครามครั้งนี้ว่า "สงครามเย็น"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*โลกเสรี หมายถึง กลุ่มประเทศสมาชิกที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและยอมรับการเป็นผู้นำโลกเสรีของสหรัฐอเมริกา (กรมล ทงธรรมชาติ, 2529 : 498)

"สงครามเย็น" (Cold War) ได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการในเดือนกันยายน พ.ศ.2490 กล่าวคือ สงครามเย็นเป็นสภาพที่ไม่มีทั้งสงครามและสันติภาพ เป็นสภาพที่คู่กรณีแม้ว่าจะไม่ใช่วิธีการทำสงครามในการแก้ปัญหา แต่ต่างฝ่ายต่างก็พยายามจะเอาชนะกันในทุกวิถีที่จะทำได้โดยไม่คำนึงถึงความปรองดองกัน จากลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของสงครามเย็นที่ทำให้แตกต่างไปจากสงครามหรือการต่อสู้ทางอำนาจโดยทั่วไป ก็คือ ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง ที่มีขอบเขตครอบคลุมไปทั่วโลก เป็นการเผชิญหน้ากันในทุกส่วนของโลกที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายพร้อมกันพยายามขยายอำนาจและอิทธิพลของตนออกไป¹

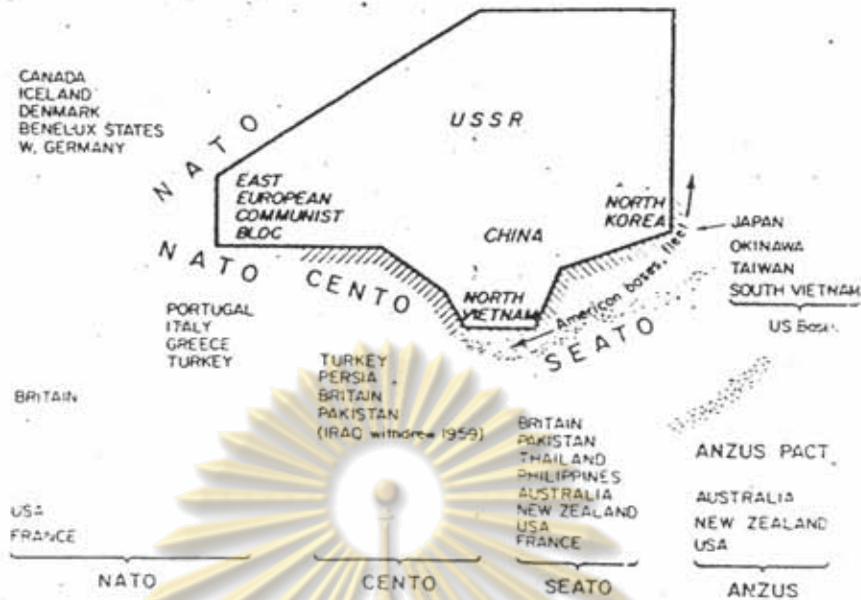
ในระยะเวลาที่สงครามเย็นมีความรุนแรงระหว่างปี พ.ศ.2490-2515 นั้น นโยบายต่างประเทศของกลุ่มประเทศโลกเสรีมีจุดมุ่งหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด คือ การต่อต้านคอมมิวนิสต์² เพื่อตรึงคอมมิวนิสต์ให้อยู่กับที่ หรือสกัดกั้นการขยายอำนาจของคอมมิวนิสต์ (Containment Policy) มิให้สามารถขยายจักรวรรดิ ที่สหภาพโซเวียตได้สร้างขึ้นในยุโรปตะวันออกไปยังดินแดนส่วนอื่น ๆ ได้อีก อันเป็นนโยบายที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้กำหนดขึ้นและชี้้นำให้ประเทศอื่นปฏิบัติตาม โดยมีการจัดองค์การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันทางเศรษฐกิจและทางทหารขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ซึ่งทางสหรัฐอเมริกาจะให้ความช่วยเหลือแก่ทุกประเทศที่สนับสนุนนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ปรากฏว่ามีประเทศต่าง ๆ กว่า 40 ประเทศในอเมริกาใต้ ตะวันออกกลาง เอเชียใต้ เอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การร่วมมือส่วนภูมิภาค ได้แก่ องค์การนาโต, เซนโต, ซีโต้ และแอมซัส³

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ธีระ นุชเปี่ยม, การเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529) หน้า 187.

²กระมล ทองธรรมชาติ, สังคมโลก (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529), หน้า 510.

³ธีระ นุชเปี่ยม, การเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย, หน้า 188.

แนวสภักดิ์กันคอมมิวนิสต์ในช่วงทศวรรษที่ 2503

สำหรับปัจจัยที่เป็นตัวเร่งให้สหรัฐอเมริกาขยายสงครามเย็นเข้ามาในเอเชีย ก็คือ ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์บนผืนแผ่นดินใหญ่จีนและการประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้น เมื่อวันที่ 1 ต.ค. 2492 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ใกล้เคียงกับที่สหภาพโซเวียตประสบความสำเร็จ ในการทดลองระเบิดปรมาณู และในปีเดียวกันนี้เองที่ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากสงคราม เย็น เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้เริ่มให้ความสนใจต่อปัญหาในอินโดจีน โดยรัฐบาลของสหรัฐ อเมริกาได้ประกาศคำที่สนับสนุนและรับรองรัฐบาลเบาได้ว่าเป็นผู้นำของเวียดนาม โดยตรงกัน ข้ามกับที่ทางสหภาพโซเวียตได้ให้การรับรองต่อระบอบการปกครองของโฮ จิมีन्ह สำหรับ ประเทศไทยก็ได้ประกาศรับรองรัฐบาลเบาได้ตามสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรบ้าง เนื่องจาก รัฐบาลไทยได้คำนึงถึงสถานะแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในประเทศขณะนั้น กล่าวคือ เมื่อโลก มีที่ทำว่าจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ค่าย คือ ค่ายคอมมิวนิสต์และค่ายโลกเสรีประชาธิปไตย ประเทศ ไทยซึ่งมีท่าทีต่อการต่อต้านคอมมิวนิสต์อยู่ก่อนแล้วจากการที่ไทยได้ตราพระราชบัญญัติต่อต้านลัทธิ คอมมิวนิสต์เดือนตุลาคม พ.ศ.2476 ย่อมจะมีความโน้มเอียงไปทางฝ่ายโลกเสรีมากกว่า รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้ดำเนินมาด้วยดีโดยตลอด โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นอกจากนี้จากสภาพทางภูมิศาสตร์ทำให้ผู้นำของไทยเริ่ม มีความหวั่นเกรงต่อการคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์โดยการขยายอำนาจของจีนเข้ามาทาง เวียดนาม จากคำแถลงการณ์ของรัฐบาลซึ่งลงนามโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ระบุไว้ตอน

หนึ่งว่า¹

ลัทธิคอมมิวนิสต์...ได้ล่วงเข้ามายังประเทศจีน และคืบต่อมาถึงประเทศพวนใกล้บ้านของเราแล้ว ซึ่งเป็นที่น่าหวาดเกรงว่าประชาชนในภาคเอเชียอาคเนย์ รวมตลอดประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ด้วย จะถูกบีบบังคับและหลอกลวงให้ตกเข้าไปอยู่ภายใต้การปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ต่อไป

ส่วนสภาวะแวดล้อมภายในของไทยขณะนั้น ฐานะทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้นำของไทยยังไม่มั่นคงนัก เนื่องจากเหตุที่ไทยเคยร่วมมือกับญี่ปุ่นครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 และปัญหาภายในประเทศที่ยังมีกลุ่มต่อต้านอยู่อีกมาก

ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินใจขยายแนวต่อต้านสกัดกั้นคอมมิวนิสต์เข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประเทศไทยก็ได้มีความเห็นด้วยและสนับสนุนแนวนโยบายของสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยจึงได้ลงนามในการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ สปอ. (Southeast Asia Organization / SEATO) ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2497 โดยมีสาเหตุมาจากการที่ประเทศไทยมีท่าทีความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่ดีต่อสหรัฐอเมริกาโดยตลอดในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และไทยเองก็ต้องการความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเพื่อการพัฒนาประเทศ ขณะเดียวกันก็มีความหวั่นเกรงต่อภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ อีกทั้งในเวลานั้นสภาพการเมืองภายในประเทศของไทยก็ยังไม่เป็นปกติเท่าที่ควร ดังนั้นการเข้าร่วมองค์การซีโต้ของไทยต่อสหรัฐอเมริกาและประเทศทั้ง 6 คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ปากีสถาน และฟิลิปปินส์ เท่ากับเป็นการแสดงให้เห็นว่าเป็นเจตจำนงของไทยที่จะร่วมมือกับกลุ่มโลกเสรีประชาธิปไตยเพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในแหลมอินโดจีน

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 189.

สหรัฐอเมริกาได้พยายามทุกวิถีทางที่จะต่อสู้และต่อต้านการขยายอำนาจของคอมมิวนิสต์ รวมทั้งการต่อสู้ด้วยวิธีที่เรียกว่าปฏิบัติการทางจิตวิทยา โดยการประชาสัมพันธ์และการโฆษณาชวนเชื่อ โดยการใช้สื่อสารมวลชน โดยเฉพาะสื่อทางวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศ เพื่อการเผยแพร่ข่าวสารและอุดมการณ์การปกครองระบอบประชาธิปไตยและต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งนอกจากจะรับฟังภายในประเทศสหรัฐอเมริกาได้แล้ว ภูมิภาคแถบยุโรปและภูมิภาคอื่น ๆ ก็ยังสามารถรับฟังได้ด้วย นั่นคือ สถานีวิทยุเสียงอเมริกา (Voice of America/ VOA) ซึ่งเป็นสถานีแม่ข่ายของการกระจายเสียงทั่วโลกโดยมีสถานีส่งหรือจุดควบคุมหลัก (Master Control) อยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดีซี ซึ่งทำการถ่ายทอดกระจายเสียงด้วยระบบการส่งสัญญาณดาวเทียมและไมโครเวฟ ไปยังสถานีรับการถ่ายทอดของวีโอเอ (VOA Relay Station) ตามประเทศต่างๆ ในแต่ละภูมิภาค และสถานีรับการถ่ายทอดเหล่านั้นก็อาจจะส่งสัญญาณคลื่นสั้นต่อไปอีกยังประเทศที่ตั้งสถานีรับการถ่ายทอดซึ่ง เกิดจากการตกลงร่วมกันระหว่างสถานีวิทยุวีโอเอกับสถานีวิทยุของประเทศนั้น โดยปัจจุบันสถานีวิทยุวีโอเอได้มีวงจรการถ่ายทอดกระจายเสียงทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย ดังภาพ (ดูที่ภาคผนวก ก)

จากการที่สหรัฐอเมริกาได้หาทางเพิ่มจำนวนผู้ฟังโดยมีสถานีวิทยุถ่ายทอดในหลายจุดทั่วโลก และหาทางจัดตั้งสถานีคลื่นกลางขึ้นในประเทศพันธมิตรเพื่อถ่ายทอดรายการออกอากาศ ณ ประเทศนั้น และส่งสัญญาณไปยังกลุ่มประเทศเป้าหมายให้รับฟังได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น สถานีวิทยุเสียงอเมริกาจึงเล็งเห็นว่าประเทศที่เหมาะสมที่สุดที่น่าจะเป็นที่ตั้งของสถานีวิทยุวีโอเอในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็คือ ประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีพรมแดนติดกับภูมิภาคอินโดจีน คือประเทศ เวียดนาม ลาว และกัมพูชา และประเทศไทยเองก็เป็นพันธมิตรต่อสหรัฐอเมริกามาเป็นเวลายาวนาน อีกทั้งประเทศไทยก็เห็นด้วยต่อนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น (โดยเฉพาะการสนับสนุนนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคอินโดจีน) ซึ่งนายสุรพันธุ์ บุฎยมานพ เจ้าหน้าที่การทูต 7 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวว่า¹

¹สัมภาษณ์ นายสุรพันธุ์ บุฎยมานพ, เจ้าหน้าที่การทูต 7 กรมสารนิเทศ, 7 มกราคม 2536.

"จากการที่ไทยเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสมัยนั้นอยู่ใต้
 รัฐบาลทหารจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งมีนโยบายสนับสนุนสหรัฐอเมริกา
 เต็มที่ ทางไทยก็ได้รับความช่วยเหลือทางทหารมากมาย เพราะฉะนั้น
 นโยบายของรัฐบาลไทยในขณะนั้นก็ต้องยอมรับว่า ไทยก็เดินตามแนวของ
 สหรัฐอเมริกา การที่ไทยเป็นพันธมิตรที่แนบแน่นกับสหรัฐอเมริกา เพราะ
 ฉะนั้นไทยจึงได้อนุญาตให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งสถานีวิจัยเสียงอเมริกา
 หรือ วีโอเอในไทย โดยมีข้อตกลงระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศของไทย
 ตอนนั้น คือ พันเอกถนัด คอมันตร์ กับรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกา
 คือ ดีน รัสก์ โดยสนธิสัญญานี้ได้ก่อตั้งสถานีวิจัยเสียงอเมริกาขึ้นมา
 พร้อมกับมีข้อตกลง ที่ติดตามมาคือ สหรัฐอเมริกาให้ความร่วมมือในการ
 จัดตั้งสถานีวิจัยเอเซียเสรีขึ้นด้วยความร่วมมือความช่วยเหลือของสหรัฐ
 อเมริกาให้กับรัฐบาลไทย เพื่อเป็นการตอบแทนที่ประเทศไทยอนุญาตให้
 สหรัฐอเมริกาใช้ดินแดนไทยตั้งสถานีวิจัยเสียงอเมริกาได้ นั่นคือ ที่มา
 ของการตั้งสถานีวิจัยเอเซียเสรี"

นอกจากนั้นเนื่องมาจากนโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงปีพ.ศ. 2505 ไทยได้
 ดำเนินนโยบาย การต่อต้านคอมมิวนิสต์ (Anti-Communist) โดยได้ปรับนโยบายระหว่าง
 ประเทศมาเป็นพันธมิตรที่แน่นแฟ้นเป็นพิเศษกับประเทศสหรัฐอเมริกาในลักษณะทวิภาคี และใน
 เดือนมีนาคม พ.ศ.2505 นี้เอง ประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้ร่วมลงนามในแถลง
 การร่วมถนัด-รัสก์ (Thanat-Rusk Joint communique) ซึ่งมีสาระสำคัญว่า สหรัฐ
 อเมริกาพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือไทยหากไทยถูกภัยคอมมิวนิสต์คุกคาม และปัจจัยสำคัญประการ
 หนึ่งที่ทำให้ไทยหันมาดำเนินนโยบายต่างประเทศเช่นนี้ก็เพราะ ในขณะนั้นสหรัฐอเมริกาได้
 เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคอินโดจีน โดยส่งทหารเข้าทำสงครามกับเวียดนามเหนือ ประกอบกับมี
 การปฏิบัติการของกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยอีกด้วย

นั่นคือ ที่มาของสาเหตุในการจัดตั้งสถานีวิจัยแห่งนี้ในประเทศไทย โดยใช้ชื่ออย่าง
 เป็นทางการว่า "สถานีวิจัยเอเซียเสรี" ซึ่งคำว่า "เอเซียเสรี" ก็ได้มีความหมายเป็นนัย โดย

คำว่า "เอเชีย" ก็คือ ภูมิภาคเอเชีย ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเป็นผู้ให้ที่ตั้งสถานีรับการถ่ายทอดจากสถานีวิทยุเสียงอเมริกาก็ตามแต่ก็มีได้มีชื่อไทยเลย เนื่องจากต้องการให้ผู้ฟังเห็นว่าในการดำเนินการตอบโต้อุดมการณ์คอมมิวนิสต์มิใช่มีแต่เพียงประเทศไทยประเทศเดียวเท่านั้น แต่เป็นของหลายประเทศในภูมิภาคนี้ และประเทศไทยเองก็ไม่ต้องการให้ไทยตกเป็นเป้าโจมตีประเทศเดียวจากฝ่ายตรงข้าม รวมทั้งเป็นการแทนชื่อสถานีให้รู้ว่าเป็นสถานีที่อยู่ในทวีปเอเชีย ส่วนคำว่า "เสรี" นั้น ก็คือต้องการที่จะเน้นให้เห็นถึง ความมีเสรีภาพของประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ในการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุเอเชียเสรี

วัตถุประสงค์หลักในการก่อตั้งสถานีวิทยุเอเชียเสรี คือ เพื่อป้องกันภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์กับเผยแพร่ความดีงามของระบอบประชาธิปไตย¹ จากการที่รัฐบาลไทยได้ลงมติมอบหมายให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้บริหารสถานีวิทยุเอเชียเสรีมาตั้งแต่แรกเริ่ม โดยมีผู้กำหนดนโยบายของสถานีคนแรก คือ ดร.ถนัด คอมันตร์ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นและเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อ "การทูตสาธารณะ" (public diplomacy) โดยการใช้สื่อสารมวลชนข้ามพรมแดน ดังนั้น นโยบายอันเป็นแนวทางในการจัดรายการของสถานี ก็คือ นโยบายการส่งเสริมเสรีภาพของประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียเป็นหลัก² และจากคำบอกเล่าของนายมนัสพาณิชย์ ชูโต ในบทความ "เอเชียเสรี-25 ปีมาแล้ว" โดยกล่าวถึงคำแถลงของ ดร.ถนัด คอมันตร์ มีใจความตอนหนึ่งว่า "สถานีนี้ ต้องเป็นตัวของตัวเอง คือ เป็นของไทย... ต้องแสดงสัญลักษณ์ของไทย แสดงวัฒนธรรมไทยและของประเทศเพื่อนบ้าน"³

¹ กรมสารนิเทศ, "อดีตถึงปัจจุบัน : วิทยุเอเชียเสรีจะเดินไปทางไหน," (อัครสำเนา)

² กรมสารนิเทศ, "เอเชียเสรี-25 ปีมาแล้ว," (อัครสำเนา)

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

นายมนัสสาส์ ชูโต หัวหน้าสถานีวิทยเอเซียเสรีคนแรก ได้กล่าวความตอนหนึ่งว่า¹

"เอเซียเสรีมิใช่สถานีเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ มิใช่สถานีเพื่อแสดงความชื่นชมในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งร่วมใช้เครื่องส่งเดียวกับวอร์คันทันที่จริง สหรัฐอเมริกาเป็นเป้าหมายของการถูกวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าประเทศอื่นใดทั้งสิ้น แต่ในฐานะที่เป็นประเทศประชาธิปไตย สหรัฐอเมริกาจึงไม่เคยต่อว่าคำวิจารณ์ที่ออกกระจายเสียงไปเลย ตลอดเวลาที่ผมดูแลสถานีนี้อยู่ โดยตามความจริงแล้วเอเซียเสรีเป็นกระจกสะท้อนความรู้สึกนึกคิดด้านการต่างประเทศและการทูตของรัฐบาลไทยตลอดสมัยของการประจันหน้ากันอย่างหนักในช่วงของสงครามเย็น"

นายศักดิ์ทิพย์ ไกรฤกษ์ อธิบดีกรมสารนิเทศคนปัจจุบัน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า²

"จุดประสงค์และเป้าหมายของสถานีวิทยเอเซียเสรีในสมัยแรกนั้นก็คือ การที่จะพยายามใช้เป็นส่วนในการตอบโต้การโฆษณาชวนเชื่อ การกล่าวหาและการกล่าวให้ร้ายป้ายสีประเทศไทยของฝ่ายตรงข้าม (ลัทธิคอมมิวนิสต์) ขณะเดียวกันก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลสามารถเข้าถึงประชาชนในการที่จะชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจถึงความพยายามของรัฐบาลในการที่จะช่วยให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี"

ศูนย์วิทยุทรพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

² ศักดิ์ทิพย์ ไกรฤกษ์, "สถานีวิทยเอเซียเสรีของกระทรวงการต่างประเทศครบรอบ 25 ปีการออกอากาศในวันนี้," ออกอากาศทางสถานีวิทยกระจายเสียงแห่งประเทศไทย, 28 มีนาคม 2536.

และจากการสัมภาษณ์ นายสุรพันธุ์ บุญมานพ ได้กล่าวว่า

"วัตถุประสงค์หลักในการก่อตั้งสถานีวิทยุเอเซียเสรี ก็คือ เรื่องของการเมืองระหว่างประเทศที่สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำโลกเสรีต้องการจะยับยั้งอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ ซึ่งรัฐบาลไทยในขณะนั้น มองเห็นภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ในแถบอินโดจีน ว่าจะเป็ภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทย เพราะฉะนั้น เราก็เลยมีนโยบายที่จะใช้สถานีวิทยุเอเซียเสรีในขณะนั้นเป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลไทย ในการต่อต้านการแทรกซึม บ่อนทำลายของฝ่ายคอมมิวนิสต์... โดยเฉพาะ ในขณะนั้นประเทศไทยมีปัญหาเรื่องการก่อการร้ายของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศหลักในอินโดจีน คือ เวียดนามเป็นตัวหลัก และก็มีจีนแดงด้วย"

เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศและนโยบายต่างประเทศของไทยได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้วัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุเอเซียเสรีเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ในปัจจุบันอยู่ 4 ประการ¹ คือ

1. เผยแพร่กิจกรรมด้านการต่างประเทศของไทย ภาพลักษณ์ที่ถูกต้อง รวมทั้งข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยให้ผู้ฟังได้ทราบอย่างถูกต้องและรวดเร็ว
2. เสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศ
3. เผยแพร่กิจกรรมของราชสำนักและรัฐบาลไทย ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทย

¹ กรมสารนิเทศ, ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานีวิทยุเอเซียเสรี, หน้า 1.

4. เสนอข่าวต่างประเทศโดยเน้นหน้าในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และเหตุการณ์ที่สำคัญของโลก อันอาจมีผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงทั้งโดยตรงและทางอ้อมต่อประเทศไทย

จากการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุเอเซียเสรีในตอนแรกเริ่มก่อตั้งมาเป็นปัจจุบัน ซึ่งได้เปลี่ยนไปตามสถานการณ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในแง่ที่ประเทศไทยก็ได้ลดการเผชิญหน้ากับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ และจากนโยบายต่างประเทศของไทยในปัจจุบันที่ต้องการ ส่งเสริมความเป็นมิตร ความเข้าใจอันดี และความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศสังคมนิยม ซึ่งมีผลทำให้นโยบายของสถานีวิทยุเอเซียเสรี มีรายละเอียดดังนี้¹

1. เน้นการส่งเสริมความเข้าใจ ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะต่อกลุ่มประเทศอินโดจีน
2. เพื่อที่จะให้คนไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้าใจและให้การสนับสนุนต่อนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทย
3. เพื่อประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาลไทยหรือของกระทรวงการต่างประเทศ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับในเรื่องที่ได้ทำอะไรไปบ้าง หรือให้ความช่วยเหลืออย่างไรบ้างต่อประชาชนไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

โครงสร้างองค์กรของสถานีวิทยุเอเซียเสรี

ในฐานะที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีเป็นหน่วยงานราชการของกองวิทยุกระจายเสียง ที่ขึ้นกับกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ดังนั้นหลักการดำเนินงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรีจึงขึ้นกับระบบสั่งงานและการดูแลรับผิดชอบโดยตรงจากกรมสารนิเทศ เพราะฉะนั้นในการพิจารณาถึงโครงสร้างการบริหารงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรีจึงต้องมองถึงหน่วยงานต้นสังกัด

¹สัมภาษณ์ นายสุรพันธุ์ บุญมานพ, เจ้าหน้าที่การทูต 7 กรมสารนิเทศ, 23 กุมภาพันธ์ 2536.

คือ กรมสารนิเทศด้วย

กรมสารนิเทศ ได้ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2503 โดยยกฐานะกองสารนิเทศขึ้นเป็นกรม ซึ่งเดิมที่เมื่อก่อตั้งขึ้นนั้นได้แยกหน้าที่ของกรมออกเป็น 2 กองคือ กองประมวลข่าวภายนอก และ กองเผยแพร่นโยบายข่าวและสารคดี หลังจากนั้นราว 1 ปี ได้มีการปรับปรุงขยายงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยได้เริ่มออกประมวลข่าววิทยุทั่ว ๆ ไป สรุปข่าวภายในประเทศโดยเลือกเฟ้นเอาจากข่าวหนังสือพิมพ์รายวันทั้งภาษาต่างประเทศและภาษาไทยที่ออกในกรุงเทพมหานคร สรุปข่าวทั่วไปประจำสัปดาห์ ออกวารสาร Foreign News Summary สองเดือนต่อเล่มเป็นประจำ นอกจากนี้ก็ออกข่าวสารนิเทศ และจัดพิมพ์โฆษณาเอกสารขึ้นเผยแพร่เป็นครั้งแรกด้วย เพื่อความเหมาะสมจึงได้ปรับปรุงแบ่งส่วนราชการขึ้นเป็นการภายในใหม่ โดยจัดให้มี 5 กองคือ กองกลาง กองข่าวต่างประเทศ กองเผยแพร่ กองวิจัยและเผยแพร่ และกองหนังสือพิมพ์ ต่อมากระทรวงได้โอนงานวัฒนธรรมบางส่วน โดยเฉพาะงานแสดงระหว่างประเทศมาให้กรมสารนิเทศอีกในขณะนั้นก็ได้ฝากไว้ในกองเผยแพร่

หลังจากได้ทดลองปฏิบัติงานมาเกือบ 2 ปี ก็ได้ประสบกับข้อขัดข้องหลายประการ ประกอบกับจะมีการขยายงานใหม่ตามโครงการที่จะให้มีการรับฟังวิทยุจากต่างประเทศโดยตรง จึงได้มีการปรับปรุงเป็นการภายในอีกครั้งโดยขยายแบ่งส่วนราชการต่าง ๆ ให้ประสานกันและ เป็นไปอย่างเหมาะสมเป็นลำดับ ดังนี้ ในปัจจุบันกรมสารนิเทศจึงประกอบด้วย สำนักงานเลขาธิการกรม กองประมวลและวิเคราะห์ข่าว กองเผยแพร่ กองการหนังสือพิมพ์ และกองวิทยุกระจายเสียง (ซึ่งควบคุมการดำเนินงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรี) (ดูแผนภาพโครงสร้างการบริหารงานของกรมสารนิเทศที่ภาคผนวก ข)

กองวิทยุกระจายเสียง มีหน้าที่อำนวยความสะดวกและบริหารงานสถานีวิทยุเอเซียเสรีซึ่งกระทรวงการต่างประเทศได้รับมอบหมายจากรัฐบาลไทย ให้รับผิดชอบดำเนินการกระจายเสียงทั้งภาคภาษาไทยและต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ด้านสารนิเทศ การเมือง และปฏิบัติการจิตวิทยา ในการประกาศทำทีนโยบายและผลงานของรัฐบาลไทยในเชิงสร้างสรรค์ ไปยังผู้ฟังชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ในการศึกษาถึงโครงสร้างการบริหารงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรี จำเป็นต้องมองถึงภาพรวมทั้งหมดของโครงสร้างการบริหารงานของกองวิทยุกระจายเสียง กรมสารนิเทศ เนื่องจากสถานีวิทยุเอเซียเสรีได้มีการดำเนินงานร่วมกันภายในกองวิทยุกระจายเสียง ดังนั้นถ้าหากมองด้านโครงสร้างการบริหารงานแล้ว สถานีวิทยุเอเซียเสรี ก็คือ ส่วนหนึ่งของกองวิทยุกระจายเสียง นั่นเอง จะเห็นได้จากผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองวิทยุกระจายเสียง ก็คือ หัวหน้าสถานีของสถานีวิทยุเอเซียเสรีเช่นกัน สำหรับหัวหน้าสถานีวิทยุเอเซียเสรีคนแรกคือ นายมนัสพล สุธิต หัวหน้าสถานีวิทยุเอเซียเสรีคนปัจจุบัน คือ นางสาวสินไพบูลย์ ปัทมสุตร

ในปัจจุบันสถานีวิทยุเอเซียเสรี ได้มีการแบ่งสายการบริหารงานออกเป็น 3 ฝ่ายหลักๆ คือ ฝ่ายบริหารและธุรการ ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายผลิตรายการ โดยมีผู้อำนวยการกองวิทยุกระจายเสียงเป็นหัวหน้าสถานี สำหรับการแบ่งส่วนงานของฝ่ายต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้ (ดูแผนภาพโครงสร้างการบริหารงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรีที่ภาคผนวก ค)

1. ฝ่ายบริหารและธุรการ

1.1 การเงิน จัดทำงบประมาณประจำปี โดยทั่วไปแล้วสถานีวิทยุเอเซียเสรีเสียค่าใช้จ่ายปีละประมาณ 7 ล้านบาท ซึ่งเฉพาะค่ากระแสไฟฟ้าปีละประมาณ 3 ล้านบาทเศษ (เดือนละประมาณ 2 แสนบาทเศษ) และดูแลการเบิกจ่ายของสถานี รวมทั้งประสานงานกับกองพัสดุและกองคลัง ในการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ

1.2 งานบุคคล ดูแลประสานงานภายในสถานี ติดต่อประสานงานกับกรมกองภายในกระทรวงต่างประเทศ และอำนวยความสะดวกต่อการเข้าเยี่ยมชมสถานีวิทยุเอเซียเสรีและสถานีวิทยุเอเซียอเมริกา ตามคำขอของหน่วยราชการไทยและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

1.3 งานสารบรรณ จัดเก็บเอกสารต่าง ๆ ของทางราชการให้เป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการค้นหา

1.4 งานพิมพ์ จัดพิมพ์บทความ บทวิเคราะห์ ข่าว สารคดี รายงานพิเศษ ที่ได้ออกอากาศทางสถานีวิทยุเอเซียเสรีไปแล้ว ออกเผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบและพิจารณาใช้ประโยชน์ต่อไป นอกจากนี้ ยังรับผิดชอบในการจัดพิมพ์จุลสารวิทยุเอเซียเสรีอีกด้วย

2. ฝ่ายวิชาการ

2.1 งานข้อมูล ทำการประเมินผลการรับฟังวิทยุเอเซียเสรีจากผู้รับฟังทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับปรุงรายการให้มีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมายทางด้านสารนิเทศ การเมืองและปฏิบัติทางจิตวิทยาที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งต้องคอยรับฟังข่าววิทยุกระจายเสียงของต่างประเทศและข่าวสารจากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เช่น จากสำนักข่าวต่างประเทศ จากหนังสือพิมพ์ต่างประเทศฉบับต่าง ๆ ในส่วนที่มีการพาดพิงถึงประเทศไทย แล้วนำมาพิจารณาขยายผลหรือตอบโต้ข้อกล่าวหาต่อไป

2.2 งานประชุม เข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ และประสานงานด้านประชาสัมพันธ์และปฏิบัติการจิตวิทยากับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และร่วมประชุมในคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านจิตวิทยาประชาสัมพันธ์

2.3 โครงการพิเศษ ร่วมโครงการผลิตเอกสาร บทความ บทภาพยนตร์ โทรทัศน์ ที่มีเป้าหมายด้านจิตวิทยาประชาสัมพันธ์ รวมทั้งเพื่อใช้ประโยชน์ในราชการกับหน่วยราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.4 วิเทศสัมพันธ์ ดำเนินการและประสานงานกับมิตรประเทศ รวมทั้งพิจารณาให้ความเห็นในการขอจัดตั้งหรือการขอคลื่นความถี่วิทยุจากประเทศอื่น ๆ ในประเทศไทย โดยประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา สถานีวิทยุเสียงอเมริกา เสนอการใช้เวลาออกอากาศและการจัดระบบการกระจายเสียง การใช้หรือปรับปรุงแก้ไขอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการส่งกระจายเสียงตามความตกลงว่าด้วยสถานีวิทยุ 1,000 กิโลวัตต์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการประสานงานกับสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลไทยในต่างประเทศ รวมทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำข่าว บทความ สารคดี เพื่อเผยแพร่บทบาทและผลงานของกระทรวงการต่างประเทศ

3. ฝ่ายผลิตรายการ

3.1 งานด้านกระจายเสียง ควบคุมและดำเนินการบันทึกเสียงทั้งภาคภาษาไทย ภาคภาษาอินโดจีนภาค ภาษามลายู และภาคภาษาอังกฤษ ดุแลและซ่อมแซมเครื่องส่ง เครื่องมือ

และอุปกรณ์ทางเทคนิคในการผลิตรายการของสถานี และทำการถ่ายทอดกระจายเสียงจากห้องส่งสถานีวิทยุเอเซียเสรีไปยังสถานีรับการถ่ายทอดของสถานีวิทยุวีโอเอ ที่ปทุมธานี นอกจากนั้นก็ดูแลเกี่ยวกับห้องสมุดแผ่นเสียงด้วย

3.2 ผลิตข่าวและบทความ ควบคุมและดำเนินการจัดทำรายการ โดยทำการแปลข่าว และจัดเตรียมรายงานข่าว บทความ บทวิเคราะห์ สารคดี รายงานพิเศษ ฯลฯ ของสถานีวิทยุเอเซียเสรี ทั้งภาคภาษาไทย ภาคภาษาอินโดจีน ภาคภาษามลายู และภาคภาษาอังกฤษ ดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ๆ และนำคำสัมภาษณ์นั้นมาสรุป เผยแพร่และจัดทำเป็นข่าวประกอบเสียง และดำเนินการจัดทำจุลสารวิทยุเอเซียเสรี ซึ่งออกเผยแพร่เป็นรายไตรมาส โดยอยู่ในความดูแลของคณะที่ปรึกษา ได้แก่ นายศักดิ์ทิพย์ ไกรฤกษ์ อธิบดีกรมสารนิเทศ ร้อยโทระวี หงส์ประภาส และนายวิเชียร เจนสวัสดิชัย รองอธิบดีกรมสารนิเทศ และนางสาวสินไพบูลย์ ปัทมสูตร บรรณาธิการจุลสารวิทยุเอเซียเสรีสำหรับบุคคลหรือหน่วยงานใดที่สนใจเอกสารเผยแพร่ฉบับนี้ สามารถแจ้งความประสงค์ไปได้ที่สถานีวิทยุเอเซียเสรี กองวิทยุกระจายเสียง กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ (วังสราญรมย์) กรุงเทพฯ 10200 โทรศัพท์ 224-4904, 226-5792 โทรสาร 226-1779

สำหรับกระบวนการผลิตข่าวและบทความนั้นได้มีการจัดแบ่งความรับผิดชอบออกไปตามแต่ละภาคภาษา ซึ่งแบ่งเป็น 4 ภาคภาษา คือ ภาคภาษาไทย ภาคภาษาอินโดจีน ภาคภาษาอังกฤษ และภาคภาษามลายู โดยมีหัวหน้าแต่ละภาคภาษาคอยดูแลรับผิดชอบ

ที่ตั้งของสถานีวิทยุเอเซียเสรี

ศูนย์วิทยุทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานีวิทยุเอเซียเสรีมีสถานที่ดำเนินการในการออกอากาศอยู่ 3 แห่งด้วยกัน คือ

1. ห้องส่งกระจายเสียง ตั้งอยู่บนชั้น 3 อาคารกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ วังสราญรมย์ กรุงเทพมหานคร
2. สถานีรับการถ่ายทอด (Relay Station) ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวนพื้นที่ 70 ไร่

3. สถานีส่ง (Transmitting Station) ตั้งอยู่ที่ตำบลระโสม อำเภอกาฬ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนพื้นที่ 119 ไร่

การถ่ายทอดการกระจายเสียง

โดยที่เป็นโครงการร่วมระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ดังนั้นในส่วน
เฉพาะรายการของฝ่ายไทย กองวิทยุกระจายเสียง กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการจัดทำรายการ และทำการกระจายเสียงของสถานีวิทยุเอเซีย
เสรีตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

การดำเนินการถ่ายทอดรายการของสถานีวิทยุเอเซียเสรีในแต่ละวันนั้นกระทำโดย
การกระจายเสียงจาก กองวิทยุกระจายเสียง อาคารกรมสารนิเทศ (ชั้น 3) วังสราญรมย์
กระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร ส่งสัญญาณไปสะท้อนจานไมโครเวฟทฤษฎีอดติกรม
ประชาสัมพันธ์ ถนนราชดำเนิน แล้วส่งต่อไปยังสถานีรับการถ่ายทอดที่จังหวัดปทุมธานี ซึ่งจะส่ง
ต่อไปยังสถานีส่ง 1000 กิโลวัตต์ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีกทอดหนึ่ง¹ ดังภาพ

แต่หลังจากที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบภายในประเทศไทยในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535
(เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ) การดำเนินการถ่ายทอดรายการของสถานีวิทยุเอเซียเสรีในแต่ละวัน

¹กรมสารนิเทศ, ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานีวิทยุเอเซียเสรี, หน้า 2.

นี้ก็ได้เปลี่ยนแปลงไป คือ กระทบการกระจายเสียงโดยมีต้องส่งผ่านจานไมโครเวฟกรมประชาสัมพันธ์ เนื่องจากจานไมโครเวฟโดนเผาไหม้ไปพร้อมกับอาคารกรมประชาสัมพันธ์ทำให้ปัจจุบันมีการถ่ายทอดตามขั้นตอน ดังนี้

เป้าหมายในการกระจายเสียง

เป้าหมายหลักในการถ่ายทอดเสียงได้ครอบคลุมพื้นที่บริเวณประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทุกประเทศตลอดจนพื้นที่เขตประเทศจีนตอนใต้¹ โดยเฉพาะประเทศในแหลมอินโดจีน (เวียดนาม ลาว กัมพูชา) รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านของไทยทั้งหมด แต่โดยที่วิทยุเอเซียเสรีมีกำลังส่ง 1,000 กิโลวัตต์ จึงทำให้รัศมีทำการกระจายเสียงสามารถครอบคลุมไปทั่วทุกมุมโลก ทำให้ประชาชนของประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลก็สามารถรับฟังรายการของสถานีวิทยุเอเซียเสรีได้ด้วยเช่นกัน

กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย หมายถึง กลุ่มผู้รับสารหรือกลุ่มผู้ฟังที่เป็นเป้าหมายในการกระจายเสียงของสถานีวิทยุเอเซียเสรี ซึ่งได้ตั้งกลุ่มเป้าหมายเอาไว้เพื่อที่จะได้ดำเนินการผลิตรายการตามวัตถุประสงค์ของสถานี โดยแรกเริ่มก่อตั้งนั้นสถานีวิทยุเอเซียเสรีของรัฐบาลไทย ได้มีนโยบายที่จะสนับสนุนการต่อต้านคอมมิวนิสต์ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ทำให้การดำเนินงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรีมีจุดประสงค์หลักคือต่อต้านและตอบโต้การโฆษณา

¹ เรื่องเดียวกัน., หน้า 2.

ชวนเชื้อจากกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคอินโดจีน จากจุดประสงค์ และเป้าหมายที่ชัดเจน
 นี้เอง ทำให้สถานีวิทยุเอเซียเสรีได้กระจายเสียงเป็นภาษาต่างๆ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
 ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจวบจนปัจจุบันที่ยังคงดำเนินการอยู่ออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มผู้ฟังเป้าหมายหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้ฟังที่เป็นคนไทยทั้งที่อยู่ในประเทศและต่าง
 ประเทศ โดยเฉพาะผู้ฟังที่อยู่ต่างจังหวัดและบริเวณและชายแดนไทย โดยทำการกระจายเสียง
 ออกเป็นภาคภาษาไทย อันเนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงเอเซียเสรีเป็นของรัฐบาลไทย

2. กลุ่มผู้ฟังเป้าหมายรอง ได้แก่ ประชาชนหรือผู้ฟังของประเทศเวียดนาม ลาวและ
 กัมพูชา ทั้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย (เช่น ผู้อพยพที่อยู่ในค่ายผู้พลัดถิ่นในไทย) และประเทศทั้ง
 สาม ซึ่งกลุ่มผู้ฟังกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีได้ชี้เฉพาะเจาะจงหรือเป็นกลุ่มเฉพาะ
 (Specialize group) โดยทางสถานีต้องการที่จะสื่อสารข้อมูลให้เข้าถึงกลุ่มประเทศอินโดจีน
 ตามวัตถุประสงค์แรกเริ่มก่อตั้ง ดังนั้น การกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ฟังนี้มิใช่เกิดจากความต้องการ
 โดยธรรมชาติจากตัวผู้ฟังเอง แต่เป็นความประสงค์ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของทางสถานี
 วิทยุเอเซียเสรี ในฐานะที่เป็น เครื่องมือของรัฐบาลไทย เพราะฉะนั้นจึงได้ทำการกระจาย
 เสียงเป็น 3 ภาษา คือภาษาเวียดนาม ลาว และเขมร

3. กลุ่มผู้ฟังโดยทั่วไป ได้แก่ ชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และต่าง
 ประเทศ เนื่องจากสถานีวิทยุเอเซียเสรีเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศ จึงได้
 มีการกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลและเป็นภาษาที่ทั่วโลกยอมรับ คือ
 นอกจากสถานีวิทยุเอเซียเสรีจะกระจายเสียงในภูมิภาคเอเซียอาคเนย์แล้ว แต่ด้วยกำลังส่งที่
 สูง ทำให้เครื่องรับวิทยุในประเทศอื่น ๆ สามารถรับฟังคลื่นความถี่ของทางสถานีได้ด้วย

เนื้อหาและรูปแบบรายการของสถานีวิทยุเอเซียเสรี

ในช่วงแรกของการดำเนินการ (ตั้งแต่เริ่มออกอากาศเมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2511 จนถึงวันที่สัญญาณดับแรกหมดอายุ คือวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2526) ในขณะนั้นเหตุการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศอยู่ในช่วงของสงครามเย็น ซึ่งเป็นเหตุให้รัฐบาลไทยให้ความสำคัญต่อสถานีวิทยุเอเซียเสรีในฐานะที่เป็นกระบอกเสียงด้านต่างประเทศของประเทศไทย โดยมีภาษาที่ออกอากาศในช่วงแรกนี้ทั้งหมด 5 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาเวียดนาม ภาษาลาว และภาษากัมพูชา เพื่อการเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายคือกลุ่มชนในประเทศอินโดจีน (เวียดนาม ลาว กัมพูชา) โดยมีเวลาออกอากาศภาคภาษาละครึ่งชั่วโมง ทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ โดยที่ทุกภาคภาษาได้ถ่ายทอดกระจายเสียงในช่วงเย็น ซึ่งการแบ่งช่วงเวลาออกอากาศนี้เกิดจากการความตกลงร่วมกันระหว่างสถานีวิทยุเสียงอเมริกา กับ สถานีวิทยุเอเซียเสรี ส่วนการจัดแบ่งเวลาของแต่ละภาษานั้นเป็นการกำหนดโดยสถานีวิทยุเอเซียเสรีแต่เพียงฝ่ายเดียว

การออกอากาศของสถานีวิทยุเอเซียเสรีในช่วงแรกมีเนื้อหารายการส่วนใหญ่เกี่ยวกับการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ การต่อต้านและตอบโต้การโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายคอมมิวนิสต์ และการโฆษณาชวนเชื่อในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ นายสุรพันธ์ บุณยมานพ¹ ได้กล่าวถึงเนื้อหารายการในช่วงนั้นว่า

"สถานีวิทยุเอเซียเสรี จะเน้นรายการส่วนใหญ่ในขั้นต้น ตั้งแต่ปี 2511 ในการต่อต้านด้านการคุกคามของคอมมิวนิสต์ทุกรูปแบบ ซึ่งเรียกว่าเป็นการปฏิบัติการทางจิตวิทยารวมกับการประชาสัมพันธ์ รายการส่วนใหญ่ประมาณ 75-80% จะเน้นในเรื่องการต่อสู้กับภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ พุดง่าย ๆ ก็คือ สถานีวิทยุเอเซียเสรีจะทำการโฆษณาชวนเชื่อความดีของลัทธิประชาธิปไตย... ขณะเดียวกันก็โจมตีความเลวร้ายของระบอบคอม

¹สัมภาษณ์นายสุรพันธ์ บุณยมานพ, เจ้าหน้าที่การทูต 7 กรมสารนิเทศ, 7 มกราคม

มิวนิสต์ อันนี้เป็นการต่อสู้เพื่อแย่งชิงประชาชนคล้าย ๆ กับเป็นสงครามประชาชน ซึ่งต้องการที่จะไม่ให้ประชาชนไทยเลื่อมใสลัทธิคอมมิวนิสต์ เพราะว่ามีรายการภาคภาษาไทยและต้องการชักชวน ชักจูงให้คนฟังในแถบอินโดจีนทั้ง 3 ประเทศให้คลายความนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ หันมาเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น"

เนื่องจากสถานีวิทยุเอเซียเสรีในช่วงแรกมีวัตถุประสงค์ในการผลิตเนื้อหารายการที่เด่นชัด ทำให้เนื้อหาที่ออกอากาศมีลักษณะที่เน้น ข่าวสารการเมืองต่างประเทศชัดเจนกว่าเนื้อหาอื่น ๆ ดังนั้น เป้าหมายของเนื้อหารายการข่าวจึงมีลักษณะเพื่ออุดมการณ์ทางการเมือง

หลังจากเหตุการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศหรือสงครามเย็น และสถานการณ์ในภูมิภาคอินโดจีนได้สงบลงไปบ้างแล้ว ประมาณปี พ.ศ.2530 ทำให้วัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุเอเซียเสรีได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย คือ เปลี่ยนจากการต่อต้านและตอบโต้การโฆษณาชวนเชื่อจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ มาเป็นการสนับสนุนและเผยแพร่ทำห็นโยบายต่างประเทศของไทย รวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับด้านการศึกษาต่างประเศของรัฐบาลไทยให้แพร่หลายไปในต่างประเทศอย่างกว้างขวาง ฉะนั้น ลักษณะรายการที่จัดทำขึ้นไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบข่าว บทความ บทวิจารณ์ หรือรายงานพิเศษอื่น ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศนั้น จะเน้นหนักในทำห็นและการดำเนินนโยบายของกระทรวงการต่างประเทศความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ กิจกรรมที่สำคัญของไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังโดยเฉพาะที่เป็นชาวต่างชาติได้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตลอดจนทำห็นโยบายและภาพพจน์ที่ถูกต้องของประเทศไทยนอกจากนี้ ยังได้มีการเสนอข่าวภายในประเทศ โดยเฉพาะกิจกรรมของราชสำนักและของรัฐบาลไทยทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เผยแพร่ให้ประชาชนชาวไทย ทั้งที่อยู่ภายในประเทศและต่างประเทศ ดังเช่น รายการเพื่อแรงงานไทยในต่างแดน เป็นต้น ซึ่งจะได้รับฟังข่าวคราวจากเมืองไทยเป็นพิเศษด้วย โดยนางสาวกนกเนตร ภูสิริอนุสรณ์¹ เจ้าหน้าที่

¹สัมภาษณ์ กนกเนตร ภูสิริอนุสรณ์, เจ้าหน้าที่การทูต 5 กรมสารนิเทศ, 11 มกราคม 2536.

การทูต 5 ได้กล่าวว่า เนื้อหารายการส่วนใหญ่เป็นเรื่องของระหว่างประเทศหรือต่างประเทศไม่ค่อยจะเป็นเรื่องในประเทศ และได้เน้นเนื้อหาในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เอเชียและอินโดจีน

สถานีวิทยุเอเซียเสรีได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเสนอข่าวต่างประเทศโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเหตุการณ์ที่สำคัญของโลกอันอาจจะกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคง ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมต่อประเทศไทย ขณะเดียวกัน เมื่อมีการกล่าวหาโจมตีหรือให้ร้ายป้ายสีประเทศไทยหรือมีการเผยแพร่ข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในทางที่เสียหาย สถานีวิทยุเอเซียเสรีก็จะดำเนินการแถลงข่าวแกไขข้อกล่าวหาเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง หรือออกบทความตอบโต้อย่างฉับพลันด้วยเช่นกัน

จากวัตถุประสงค์หลักของสถานีวิทยุเอเซียเสรีในการเผยแพร่กิจกรรมด้านการต่างประเทศของไทย ภาพลักษณ์ที่ถูกต้อง รวมทั้งข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยให้ผู้ฟังได้รับทราบอย่างถูกต้องและรวดเร็ว เผยแพร่กิจกรรมของราชสำนักและของรัฐบาลไทยทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทย และเสนอข่าวต่างประเทศโดยเน้นหนักในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และเหตุการณ์ที่สำคัญของโลก อันอาจมีผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมต่อประเทศไทยบรรดาทำให้ลักษณะ เนื้อหารายการทั้งหมดของสถานีวิทยุเอเซียเสรีเป็นการเสนอเรื่องราวข้อเท็จจริงในรูปของข่าวเป็นสำคัญ และได้เสนอเนื้อหารายการประเภทความรู้ เป็นอันดับรองลงมาตามวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตลอดจนการเผยแพร่กิจกรรมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทย

คู่มือวิทยุโทรทัศน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเภทเนื้อหารายการ

ประเภทเนื้อหารายการของสถานีวิทยุเอเซียเสรีแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ รายการวิทยุกระจายเสียงประเภทข่าวสาร และรายการวิทยุกระจายเสียงประเภทความรู้

1. รายการวิทยุกระจายเสียงประเภทข่าวสาร คือ รายการที่มุ่งบอกกล่าวหรือประกาศให้ผู้ฟังรู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร เพื่อให้ผู้ฟังสามารถติดตามเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวของสังคมโลกได้ทัน ซึ่งสถานีวิทยุเอเซียเสรีได้มีการเสนอเนื้อหาที่เป็นรายการข่าวอยู่ 50 เปอร์เซนต์ หรือครึ่งหนึ่งจากรายการทั้งหมดของสถานี โดยให้ความสำคัญกับเนื้อหาข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง การออกอากาศรายการข่าวทุกภาคภาษาก็จะอยู่ในช่วงแรกของรายการในแต่ละภาคภาษา โดยเฉลี่ยแล้วจะใช้เวลาการเสนอข่าวประมาณ 15 นาทีต่อรายการทั้งหมด 30 นาทีของแต่ละภาคภาษาในแต่ละวันซึ่งในบรรดาข่าวสารที่ทางสถานีได้เผยแพร่ออกอากาศไปนั้น ส่วนมากจะเป็น ข่าวหนัก (hard news) เช่นการบริหารงานด้านนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทย ข่าวการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ข่าวองค์การระหว่างประเทศ ฯลฯ ซึ่งมีเพียงส่วนน้อยที่จะเสนอข่าวเบา (soft news) เนื่องจากเนื้อหาข่าวสารทั้งหมดได้มีความเกี่ยวข้องอยู่กับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่กระนั้นก็ตาม ก็อาจจะมีการประชาสัมพันธ์ข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยอยู่บ้าง เช่น เชิญชวนผู้ฟังมาท่องเที่ยวเมืองไทย ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งข่าวว่ามีการจัดงานอะไร ที่ไหนเมื่อไร ทั้งที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และการอุตสาหกรรมของไทย รวมไปถึงบทความที่เสนอให้ผู้ฟังได้ทราบถึงสถานที่ท่องเที่ยวของไทย

จากการวิจัยโดยเก็บข้อมูลบทวิทยุรายการข่าวของสถานีวิทยุเอเซียเสรี ภายในระยะเวลา 1 สัปดาห์ พบว่า สถานีวิทยุเอเซียเสรีได้มีการนำเสนอเนื้อหาข่าวทั้งหมด 6 ภาษา ในจำนวน 165 ข่าว (ต่อที่ภาคผนวก ก) โดยแบ่งออกเป็น ข่าวภาคภาษาอังกฤษ 33.33% ข่าวภาคภาษาไทย 23.64% ข่าวภาคภาษาอินโดจีน (เวียดนาม ลาว กัมพูชา) 21.82% และข่าวภาคภาษามลายู 21.21% จะเห็นได้ว่าการเสนอข่าวภาคภาษาอังกฤษเป็นจำนวนมากที่สุด ทั้งนี้ก็เพราะ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ยอมรับกันทั่วโลก ทั้งยังสะดวกและง่ายต่อการรับฟังของผู้ฟังโดยส่วนใหญ่ และในฐานะที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีเป็นวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศจึงต้องทำให้มีการเสนอข่าวภาคภาษาอังกฤษในปริมาณที่มากกว่าภาษาอื่นๆ

และเมื่อได้จำแนกเนื้อหาตามประเภทของข่าวทั้งข่าวในประเทศหรือข่าวที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยและข่าวต่างประเทศ พบว่า เนื้อหาของข่าวในประเทศหรือข่าวที่เกี่ยวข้องกับประเทศ

ไทยในทุกภาคภาษาได้เสนอเนื้อหาข่าวประเภทข่าวเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และข่าวความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ¹ เป็นปริมาณที่เท่ากันคือประเภทละ 37.33% และเป็นปริมาณเนื้อหาข่าวที่มากที่สุดด้วย ส่วนเนื้อหาของข่าวต่างประเทศในทุกภาคภาษาได้เสนอเนื้อหาข่าวประเภทข่าวความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากเป็นอันดับหนึ่งคือ 46.67% รองลงมาคือข่าวการเมืองต่างประเทศ 27.78% นอกนั้นจะเป็นข่าวเศรษฐกิจ ข่าวทางทหาร และข่าวสังคม ในปริมาณที่น้อยมาก

และจากการเปรียบเทียบเนื้อหาข่าวยุทธศาสตร์และรายการอื่น ๆ ของแต่ละภาคภาษา ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึง ความสอดคล้องในการนำเสนอเนื้อหาข่าวยุทธศาสตร์ของสถานีวิทยุเอเซียเสรี กล่าวคือ ข่าวที่ออกอากาศในภาคภาษาอินโดจีน ได้แก่ ภาษาเวียดนาม ภาษาลาว และภาษากัมพูชาได้มีการเสนอเนื้อหาข่าวที่เหมือนกันหมดทั้ง 3 ภาษา ทั้งนี้เนื่องจากว่า ประเทศทั้งสามได้อยู่ในบริเวณภูมิภาคเดียวกันและมีอาณาเขตติดต่อกัน ทำให้นโยบายด้านต่างประเทศของไทยที่มีต่อประเทศทั้งสามมีลักษณะเป็นนโยบายรวมเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเนื้อหาข่าว บทความหรือรายการอื่น ๆ ที่สามารถใช้ได้กับประเทศหนึ่ง ที่เหลืออีกสองประเทศก็สามารถใช้ออกอากาศได้เช่นกัน แต่ก็มีบทความเฉพาะบางบทความ ที่เสนอไม่ตรงกันทั้งสามประเทศ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับเรื่องที่น่าสนใจและความสนใจของผู้รับสารหรือกลุ่มผู้ฟังเหล่านี้ ซึ่งผู้ฟังในแต่ละประเทศเหล่านี้ก็มักจะให้ความสนใจต่อข่าวสารความเคลื่อนไหวของประเทศเพื่อนบ้านเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว รวมทั้งจะต้องเป็นข่าวที่มีความสำคัญสำหรับทั้งสามประเทศด้วย แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว 80% ของเนื้อหาที่น่าสนใจจะเหมือนกันหมดทั้งสามภาษา¹

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ข่าวความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หมายถึง "ข่าวที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนและการมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นข้ามเขตพรมแดนของประเทศในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง" ซึ่งการแลกเปลี่ยน และการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวอาจเกิดขึ้นโดยรัฐหรือตัวแสดงอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รัฐ และการกระทำเช่นนี้ส่งผลถึงความร่วมมือหรือความขัดแย้งระหว่างประเทศต่าง ๆ ในโลก

¹สัมภาษณ์ กนกเนตร ภูสิริอนุสรณ์, เจ้าหน้าที่การทูต 5 กรมสารนิเทศ, 11 มกราคม 2536.

นอกจากนี้ ในการกระจายเสียงประจำวันของสถานีวิทยุเอเซียเสรีได้มีการนำเสนอข่าวบางข่าวของแต่ละภาษาที่ซ้ำกัน ซึ่งจากการเก็บข้อมูลวิทยุทำให้เห็นถึงการเสนอ"ข่าวซ้ำ"ดังเช่นหัวข้อข่าวประจำวันจันทร์ที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2535* (ดูที่ภาคผนวก ง) จะเห็นได้ว่ามีข่าวบางข่าวที่เสนอซ้ำกันในแต่ละภาษาดังนี้ ในช่วงการนำเสนอข่าวภายในประเทศหรือข่าวเกี่ยวกับประเทศไทย พบว่า ข่าวภาษาไทยที่เสนอเนื้อหาซ้ำกับภาษามลายูและภาษาอังกฤษอยู่ 1 ข่าว คือข่าว ประธานาธิบดีฟีเดล รัมอส แห่งฟิลิปปินส์ กล่าวว่า จะดำเนินแนวทางปฏิรูปเศรษฐกิจในลักษณะเดียวกับไทย ข่าวภาษาไทยที่เสนอเนื้อหาซ้ำกับภาษามลายูและภาษาอินโดจีน (เวียดนาม กัมพูชา ลาว) คือข่าว 5 ประเทศในเอเชียพร้อมที่จะสนับสนุน และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานผลิตและแปลหนังสือระหว่างประเทศ ข่าวภาษาไทยที่เสนอเนื้อหาซ้ำกับภาษาอินโดจีน คือข่าว กรมการบินพาณิชย์คาดว่าจะเปิดประตูสร้างสนามบินหลวงพระบางได้ในราวเดือนกุมภาพันธ์ สกทัศน์ ส่วนการนำเสนอในช่วงของข่าวต่างประเทศ พบว่า ข่าวภาษาไทยที่เสนอเนื้อหาซ้ำกับภาษามลายู คือข่าว พรรครัฐบาลได้วันชนะการเลือกตั้งโดยตรงครั้งแรก แต่ได้ที่นั่งน้อยลง ข่าวภาษาไทยที่เสนอเนื้อหาซ้ำกับภาษาอินโดจีน คือข่าว เกาหลีใต้และเวียดนาม อาจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันในสัปดาห์นี้ ซึ่งในการเลือกนำเสนอข่าวซ้ำกันนั้นขึ้นอยู่กับเนื้อหาข่าวว่ามุ่งประเด็นไปที่ประเทศใดบ้างหรือจะเป็นสาระประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ฟังภาษาใดได้อีกบ้าง โดยมีแหล่งข่าวและกระบวนการคัดเลือกข่าวดังนี้

แหล่งข่าว

แหล่งข่าวที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีใช้ในการนำข่าวมาเสนอแก่ผู้ฟัง มีดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. สำนักข่าวไทย สำนักข่าวไทยจะมีผู้สื่อข่าวทำหน้าที่สื่อข่าวและรวบรวมข่าว แล้วรายงานเป็นรูปของจดหมายข่าวให้กับสถานีฯ ทุกวัน ยกเว้น วันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุด

*ข่าวทุกภาษาที่ออกอากาศในวันจันทร์ที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2535 นั้นจะออกอากาศในภาษาอินโดจีนในวันถัดไปคือเป็นวันอังคารที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2535.

ราชการ โดยแต่ละวันจะเสนอรายงานข่าว 3 เวลา คือ ตอนเช้า ตอนบ่าย และตอนค่ำ

2. สำนักข่าวเอเอฟพี (Agence France Press) ของฝรั่งเศสจะทำการส่งข่าวในรูปแบบของโทรสารเป็นประจำทุกวัน โดยเฉลี่ยชั่วโมงละครั้งหรือมากกว่า 20 ครั้งต่อวัน ให้กับสถานีวิทยุเอเซียเสรี ในฐานะที่เป็นสมาชิกมอบรับข่าว

3. หนังสือพิมพ์ภาษาไทย สถานีวิทยุเอเซียเสรีจะนำข่าวที่ได้มาจากหนังสือพิมพ์ภาษาไทยมาตรวจแก้ไข หรือ เรียบเรียงใหม่ ให้เหมาะสมการนำเสนอเป็นข่าววิทยุ หรือ ทางสถานีอาจจะหาข่าวเพิ่มเติมจากหนังสือพิมพ์หลายๆ ฉบับ หรือ จากแหล่งข่าวอื่น ๆ เพื่อความสมบูรณ์ในการให้ข่าว นอกจากที่หนังสือพิมพ์ได้เสนอไปแล้วก็ได้

4. หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ เป็นข่าวที่ได้จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ (Bangkok Post) และเดอะเนชั่น (The Nation) เป็นหลัก โดยสถานีวิทยุเอเซียเสรีจะนำข่าวจากหนังสือพิมพ์ออกอากาศได้ก็อาจจะต้องมีการตรวจแก้หรือเรียบเรียงใหม่ ถึงจะนำมาเขียนเป็นบทวิทยุเพื่อนำออกอากาศ

5. เจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวของสถานี คือ ผู้สื่อข่าวของสถานีวิทยุเอเซียเสรีที่ส่งออกไปหาข่าวเอง โดยไปยังสถานที่เกิดเหตุและทำข่าวเองโดยตรง หรือ จากการสัมภาษณ์จากบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์โดยการบันทึกเสียง หรือจากแหล่งข่าวบุคคลที่สามารถจะนำมาอ้างอิงให้เกิดความน่าเชื่อถือได้ดียิ่งขึ้น

6. การแถลงข่าว เป็นข่าวที่ได้มาจากการที่ รัฐมนตรีว่าการฯ รองรัฐมนตรีว่าการฯ หรือโฆษกประจำกระทรวงการต่างประเทศ ออกมาแถลง ข่าวที่ห้องแถลงข่าว ศูนย์ข่าวของกรมสารนิเทศ เป็นประจำทุกวันทุกวันพฤหัสบดีของทุกสัปดาห์

7. ข่าวสารนิเทศ หรือข่าวแจก เป็นข่าวที่ได้จากกองหนังสือพิมพ์ของกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งกองหนังสือพิมพ์จะได้ข่าวต่าง ๆ จากกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ส่งมาให้ รวมทั้งสถานทูตไทยประจำต่างประเทศ และสถานเอกอัครราชทูต สถานทูตต่างประเทศประจำประเทศไทย

8. กองประมวลและวิเคราะห์ข่าว จะส่งข่าวให้กับสถานีวิทยุเอเซียเสรีโดยตรง ในฐานะที่เป็นหน่วยงานราชการที่สังกัดกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เช่นเดียวกัน ในรูปแบบของจดหมายข่าว ภายใต้ชื่อ "THAILAND FOREIGN AFFAIRS NEWSLETTER" และ เอกสารรายวันชื่อ "สรุปข่าวประจำวัน"

กระบวนการคัดเลือกข่าวของสถานวิทยเอเชียเสรี

โดยมีขั้นตอนการผลิตรายการ "ข่าว" ของทุกภาคภาษา ดังนี้

1. การเตรียมและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ เอกสารต่าง ๆ จากการแถลงข่าวของกระทรวงการต่างประเทศ และจากแหล่งจากแหล่งข่าวต่าง ๆ โดยเจ้าหน้าที่ของสถานีฯ
2. นำข้อมูลที่ได้จากแหล่งข่าวต่าง ๆ มาเขียนเป็นข่าววิทยุและบทความวิทยุ
3. ส่งบทข่าว และบทความวิทยุที่เขียนเรียบร้อยแล้ว ไปยังหัวหน้าฝ่ายข่าวแต่ละภาคภาษา เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของเนื้อหาที่มีต่อกลุ่มผู้ฟังแต่ละภาษา
4. เมื่อผ่านการคัดเลือกในขั้นตอนแรกจากหัวหน้าฝ่ายข่าวแต่ละภาคภาษาแล้ว จึงส่งต่อไปยังหัวหน้าสถานีฯ เพื่อพิจารณาอนุมัติการออกอากาศ

นอกจากนี้รายการข่าวของสถานวิทยเอเชียเสรียังนำเสนอข่าวอีกรูปแบบหนึ่ง คือ ข่าวประกอบเสียงโดยมีขั้นตอนของการผลิตข่าวประกอบเสียง ดังนี้

1. ผู้สื่อข่าว หรือ เจ้าหน้าที่ของสถานีฯ ไปสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทในข่าวนั้น โดยรับคำสั่งจากหัวหน้าสถานีฯ หรือหัวหน้าฝ่ายข่าว หรือจากการบันทึกเทปจากการแถลงข่าวของกระทรวงการต่างประเทศ
2. นำเทปมาเปิดทบทวนฟัง 2-3 ครั้ง แล้วพิจารณาว่าจะใช้เนื้อหาที่สัมภาษณ์ หรือจากคำแถลงการณ์ส่วนไหนออกอากาศ
3. การนำเสนอหรือออกอากาศ ผู้อ่านข่าวจะต้องมีการขึ้นต้นกล่าวนำต่อผู้ฟังให้ทราบว่าข่าวที่จะนำเสนอเป็นข่าวเกี่ยวกับอะไร เกิดขึ้นที่ไหน ใครเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในข่าว หรือเป็นการแถลงการณ์ของใคร
4. ที่สำคัญผู้อ่านข่าวจะต้องทำการตกลงกับช่างเทคนิคด้วยว่าจะใช้เทปด้านไหนเป็นด้านที่ต้องการและจะเปิดตอนไหน จบลงตรงไหน หรือคำพูดใด ประโยคใด จะได้ไม่เกิดความผิดพลาดขึ้นได้

จากการวิเคราะห์เนื้อหารายการข่าวของสถานีวิทยุเอเซียเสรี พบว่า ได้มีแนวหัวข้อ เรื่องที่จะนำมาเขียนข่าวเพื่อออกอากาศเผยแพร่ทั้ง 6 ภาษา โดยแบ่งข่าวออกเป็น ข่าวในประเทศหรือข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยและข่าวต่างประเทศ สำหรับข่าวในประเทศนั้นจะเป็นหัวข้อข่าวเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย รัฐบาลไทย กระทรวงการต่างประเทศและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศไทย

2. รายการวิทยุกระจายเสียงประเภทความรู้ หมายถึง รายการที่มีส่วนในการเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้ฟังอันมีผลให้เกิดการสร้างสรรค์ต่อบุคคล สังคมและประเทศชาติ ทำให้ผู้ฟังเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น เสริมสร้างประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ตามความสนใจ หรือส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี อาชีพ แนวทางในการดำรงชีวิต และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทศนคติ ค่านิยม เพื่อเป็นหนทางให้เกิดความเจริญทั้งแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ โดยทางสถานีวิทยุเอเซียเสรีได้ให้ความสำคัญต่อเนื้อหารายการประเภทความรู้ประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์จากรายการข่าว โดยมีรูปแบบวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกัน ได้แก่ บทความและรายการอื่น ๆ ดังนี้

2.1 บทความ

เนื้อหารายการประเภทบทความทุกภาษาที่ได้นำเสนอ นั้นจะมีความสืบเนื่องกับหัวข้อข่าว ในรายการข่าวที่ได้ออกอากาศไปแล้ว หรือจากเหตุการณ์ที่กำลังเป็นข่าวและอยู่ในความสนใจของผู้ฟัง โดยเนื้อหาทั้งหมดของบทความที่เสนอจะมีลักษณะที่ละเอียดกว่ารายการข่าว ซึ่งกล่าวถึงรายละเอียดตั้งแต่เริ่มเกิดเหตุการณ์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีการสอดแทรกความคิดเห็น การวิเคราะห์ วิเคราะห์ การโน้มน้ามนำใจผู้ฟัง รวมอยู่ในเนื้อหาของบทความด้วย ดังตัวอย่างบทความเรื่อง การเดินทางเยือนมาเลเซียอย่างเป็นทางการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย, ไทยและพม่า : ความพยายามแก้ไขปัญหาเงิน 491 (คู่ที่ภาคผนวก จ) แต่ในบางบทความก็อาจจะมีเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวความรู้ทั่ว ๆ ทั้งในและต่างประเทศ โดยที่ไม่เคยถูกเสนอเป็นข่าวมาก่อนก็ได้

2.2 รายการคุยกันหลังข่าว

เนื้อหารายการจะเป็นเรื่องราวทั่ว ๆ ไปที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง อาทิ วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ สถานที่ท่องเที่ยว ศิลปาชีพ ศาสนา การศึกษา การเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม ฯลฯ ที่เกี่ยวกับประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่

2.3 รายการเพื่อแรงงานไทยในต่างแดน

ที่มาของรายการเพื่อแรงงานไทยในต่างแดนก็คือ เมื่อครั้งที่ร้อยตรี ประพาศ ลิ้มปะพันธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เดินทางไปอำนวยความสะดวกแก้ไขปัญหาแรงงานไทยที่สิงคโปร์ในช่วงเดือนกรกฎาคมปี.ศ. 2532ซึ่งท่านได้รับการสอบถามและขอ ร้องจากแรงงานไทยที่นั่นให้ช่วยเหลือเป็นสื่อกลางในการส่งข่าวคราวและแจ้งข่าวสารทุกข์สุขดิบ ของพวกเขาเหล่านั้นไปให้บรรดาญาติพี่น้องที่อยู่ในประเทศไทยทราบด้วยว่าเป็นอย่างไร รวมทั้ง ขอให้รัฐบาลไทยช่วยจัดหรือเป็นสื่อกลางให้แรงงานไทยได้รับข่าวคราวจากประเทศไทยรวมทั้ง ความบันเทิงต่าง ๆ ด้วย ดังนั้น โดยที่การให้ความคุ้มครองและดูแลรักษาผลประโยชน์ของคน ไทยในต่างแดนนั้น นอกจากจะเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลไทยชุดนี้แล้ว (ภายใต้การนำ รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี) ยังถือเป็นหน้าที่หลักของกระทรวงการต่าง ประเทศประการหนึ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวเหล่านี้ ภายหลังกลับจากสิงคโปร์ ร้อยตรีประพาศ ลิ้มปะพันธ์ จึงได้สนองตอบต่อความต้องการของคนไทยเหล่านั้น โดยให้ สถานีวิทยุเอเซียเสรี แจ้งข่าวสารข้อมูลและความเป็นไปต่าง ๆ ในประเทศไทยไปให้แรงงานไทยในต่างแดนได้ ทราบ อีกทั้งยังเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างคนไทยที่อยู่ในต่างแดนกับญาติพี่น้องที่อยู่ใน ประเทศอีกทางหนึ่ง โดยได้สั่งการให้กรมสารนิเทศดำเนินการปรับปรุงคลื่นและเทคนิคการส่ง กระจายเสียงของสถานีวิทยุเอเซียเสรี ให้มีความสามารถครอบคลุมไปถึงประเทศที่มีแรงงาน ไทยไปทำงานอยู่ คือ ประเทศสิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย รวมทั้งบางประเทศในตะวันออกกลาง เช่น ซาอุดีอาระเบีย อิรัก อิหร่าน คูเวต โอมาน และอียิปต์

รายการเพื่อแรงงานไทยในต่างแดน ได้ผลิตออกอากาศเฉพาะสำหรับภาคภาษาไทย เริ่มออกอากาศตั้งแต่วันอังคารที่ 5 กันยายน พ.ศ.2532 เป็นต้นมา เป็นประจำทุกวัน อังคารเว้นอังคาร โดยสลับกับรายการจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ระหว่างเวลาประมาณ 17.45-18.00 น. ส่วนเนื้อหาของรายการนั้นก็จะเป็นข่าวสารในประเทศ สันทนาการกับแรงงานไทย ตลอดจนรับฟังปัญหาหรือความต้องการของพี่น้องคนไทยที่ทำงานในต่างแดน ซึ่งจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่พวกเขาเหล่านั้นควรทราบ เช่น เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกรณีพิพาทของนายจ้างกับลูกจ้าง หรือคณะกรรมการอนุมัติเงินอัตราแรงงานขั้นต่ำ หรือวิธีการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาการกีดกันแรงงาน หรือ การถูกหลอกลวง เป็นต้น ทั้งนี้ก็ยังมีรายการบันเทิงสลับกันไปด้วยในรูปแบบของเพลงประกอบรายการอยู่เป็นระยะๆ ไม่ว่าจะ เป็นเพลงไทยหรือเพลงเทศ ซึ่งเนื้อหาที่น่าสนใจส่วนใหญ่ ผู้ผลิตรายการจะค้นคว้าหาข้อมูลเอง ยกเว้น กรณีการสัมภาษณ์พิเศษกับบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงกับผลประโยชน์และสวัสดิภาพของแรงงานไทยหรือคนไทยที่อยู่ต่างประเทศ

ผลการรับฟังที่ได้จากการเสนอรายการเพื่อแรงงานไทยในต่างแดนปรากฏว่าได้รับบรรดาแรงงานไทยในต่างแดน โดยเฉพาะจากประเทศสิงคโปร์ ได้เขียนจดหมายเข้ามาถึงรายการ บรรยายถึงความรู้สึกที่ต้องไปทำงานในต่าง ประเทศ พร้อมกับขอให้สถานีวิทยุเอเซียเสรี เป็นสื่อกลางเพื่อติดต่อกับญาติพี่น้องทางบ้าน และผู้ฟังท่านอื่น ๆ ด้วย

2.4 รายการจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรี

เนื้อหาที่น่าสนใจ ได้นำมาจากรัฐสภา คือ ทำเนียบโฆษกรัฐบาล ซึ่งการประชุมจะจัดให้มันขึ้นทุกวันอังคาร ดังนั้นทางกองงานโฆษกก็จะส่งผลการประชุมมาในสถานีวิทยุเอเซียเสรีทุกวันก่อนการออกอากาศ โดยรายการนี้จะออกอากาศสลับกับรายการเพื่อแรงงานไทยในต่างแดนของแต่ละวันอังคารต่อหนึ่งสัปดาห์ ผลของการประชุมคณะรัฐมนตรีที่สถานีได้รับการนำเสนอออกไปนั้น ผู้ผลิตรายการจะต้องเสนอเรื่องทั้งหมดต่อหัวหน้าข่าวภาคภาษาไทยหรือหัวหน้าสถานี เพื่อทำการคัดเลือกมติที่เด่น ๆ หรือสำคัญ ๆ ที่คาดว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังหรือเป็นการดำเนินการของรัฐบาลไทยที่มีต่อ นานาประเทศ หรือ การที่ต่างประเทศได้ให้

ความช่วยเหลือในด้านโครงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต่อประเทศไทย

2.5 รายการสนทนากับท่านผู้ฟัง

เนื้อหาของรายการจะเกี่ยวกับ ประเพณีวัฒนธรรมไทยในแต่ละภาค หรือของประเทศไทยเพื่อนบ้าน สถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่ก็จะมีลักษณะคล้าย ๆ กับรายการคุยกันหลังข้าว แต่ก็อาจจะมีบางครั้งที่เสนอเกี่ยวกับเรื่องราวระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การค้า และสังคม ความเป็นอยู่ หรืออาจจะเป็นการตอบชี้แจงปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้ฟังได้ถามเข้ามา ดังนั้นรายการสนทนากับท่านผู้ฟังก็จะมีกรนำเสนอเนื้อหาที่ค่อนข้างหลากหลายมากกว่ารายการคุยกันหลังข้าว สำหรับเวลาการออกของรายการสนทนากับท่านผู้ฟัง จะเสนอทุกวันพฤหัสบดีของแต่ละสัปดาห์โดยสลับกับรายการตอบจดหมายท่านผู้ฟัง

2.6 รายการตอบจดหมายท่านผู้ฟัง

สำหรับรายการนี้จะมีวิธีการนำเสนอโดยให้ผู้ดำเนินรายการเป็นผู้ "ตอบจดหมาย" หรือตอบคำถาม และให้ความรู้กับท่านผู้ฟังที่ได้ส่งจดหมายเข้ามายังสถานีซึ่งในรายการทางสถานีจะมีการแจ้งให้ท่านผู้ฟังทราบทุกครั้งที่ออกอากาศ ว่าผู้ฟังจะสามารถติดต่อกับทางรายการได้ที่สถานีวิทยุเอเซียเสรี ตู้ ป.ณ. 2-131 ถนนราชดำเนิน กรุงเทพฯ 10220 หรือ The Voice of Free Asia P.O.Box 2-131 Rajadamnoen Road, Bangkok 10220, Thailand. โดยออกอากาศทุกวันพฤหัสบดีสลับกับรายการสนทนากับท่านผู้ฟัง

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวในช่วงที่เกิดเหตุการณ์สำคัญภายในประเทศหรือช่วงเกิดวิกฤตการณ์พฤษภาทมิฬ พบว่าได้มีการนำเสนอเนื้อหาข่าวทั้งหมด 5 ภาษา เป็นจำนวน 514 ข่าว (ยกเว้นภาษามลายู เนื่องจากเป็นช่วงที่เกิดความไม่สงบภายในบ้านเมือง ซึ่งเป็นเหตุให้สถานีวิทยุเอเซียเสรีไม่สามารถทำการกระจายเสียงได้ตามปกติภายในระยะเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 18-22 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ทั้งนี้ก็เพราะการเกิดความขัด

ช่องทางเทคนิค กล่าวคือ จากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ทำให้อาคารกรมประชาสัมพันธ์ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร เกิดความเสียหาย อันเกิดจากการโดยเหวอาคารทั้งหลัง ซึ่งเป็นผลทำให้งานไมโครเวฟที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีต้องใช้ส่งออกอากาศได้รับความเสียหายไปด้วย ทำให้ไม่สามารถนับจำนวนข่าวภาคภาษามลายูรวมอยู่ด้วยได้ เนื่องจากทางสถานีไม่มีความพร้อมที่จะออกอากาศภาษามลายูเป็นเวลาถึง 2 สัปดาห์) โดยแบ่งออกเป็นข่าวภาคภาษาอังกฤษ 44.94% ข่าวภาคภาษาไทย 27.82% ข่าวภาคภาษาอินโดจีน 27.24% และข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 12.06% และจากจำนวนข่าวในประเทศหรือข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยทั้งหมด 232 ข่าว ได้มีการเสนอข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในภาคภาษาไทย 10.77% ภาคภาษาอังกฤษ 8.62% ภาคภาษา อินโดจีน 7.33% รวมทั้งหมด 26.72%

จากการเปรียบเทียบจำนวนข่าวเหล่านี้เป็นร้อยละ ทำให้เห็นได้ว่า ได้มีการนำเสนอข่าวภาคภาษาอังกฤษมากกว่าภาคภาษาอื่น ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการนำเสนอข่าวในช่วงเหตุการณ์เป็นปกติ ในทางกลับกันจะเห็นว่าช่วงเกิดวิกฤตการณ์จะเสนอข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์เหล่านี้ ในอัตราส่วนของภาคภาษาไทยมากกว่าภาคภาษาอื่น เนื่องจากว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ย่อมมีผลกระทบต่อคนในประเทศชาติมากกว่าชาติอื่น ดังนั้น ตามบทบาทหน้าที่ของสถานีที่จะต้องกล่าวข้อเท็จจริงและรักษาภาพพจน์ของประเทศไทย จึงจำเป็นต้องเสนอข่าวภาคภาษาไทยให้คนไทยทั้งในและต่างประเทศได้รับทราบมากกว่าภาคภาษาอื่น สำหรับอัตราส่วนร้อยละของเนื้อหาข่าวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ทั้ง 12.06% และ 26.72% ซึ่งทั้งสองตัวเลขนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ทางสถานีได้มีการเสนอข่าวที่มีเนื้อหาดังกล่าวไปมากกว่าครึ่ง (50%) จากจำนวนข่าวทั้งหมดหรือจำนวนข่าวที่เกี่ยวกับประเทศไทย ส่วนลักษณะเนื้อหาข่าวสารที่ออกมานั้นจะเป็นไปในด้านเดียว โดยเนื้อหาทั้งหมดที่เกี่ยวกับเหตุการณ์พฤษภาทมิฬได้สะท้อนออกมาตามนโยบายของรัฐบาลไทย เนื่องจากเป็นสถานีวิทยุของทางราชการ จึงไม่มีความเป็นอิสระเท่าที่ควรในการที่จะเสนอเนื้อหาหรือแสดงความคิดเห็นเป็นในทางที่ตรงกันข้ามกับฝ่ายรัฐบาลได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ภายในประเทศก็ตาม เนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ก็จะต้องมีความสอดคล้องต่อจุดประสงค์ของสถานีเช่นเดียวกับยามมีเหตุการณ์ปกติ นั่นก็คือ ต้องสนองนโยบายต่างประเทศของรัฐบาล ซึ่งเป็นกรอบที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีถูกควบคุมอยู่ ดังนั้น เนื้อหาข่าวในช่วงเหตุการณ์ไม่สงบนี้ สถานีวิทยุเอเซียเสรีจึงได้เสนอออกมาในแง่บวก ก็คือจะต้องไม่

ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศหรือเป็นผลเสียต่อประเทศชาติ โดยพยายามเสนอข่าวในลักษณะที่สร้างภาพพจน์ที่ติดต่อกับประเทศชาติไปสู่ผู้ฟังทั่วโลก นอกจากนี้เพื่อไม่ให้เกิดภาพพจน์ที่เลวร้ายต่อประเทศไทย เนื้อหาข่าวสารทุกภาคทุกภาษาจึงมิได้มุ่งประเด็นการเสนอไปที่ ความเคลื่อนไหวหรือความรุนแรงของสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ และจากการที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศ ทำให้การเสนอข่าวสารต่าง ๆ ย่อมจะเน้นหนักไปในทางข่าวสารระหว่างประเทศมากกว่าข่าวสารภายในประเทศ สำหรับข่าวบางข่าวอาจจะมีการเสนอเนื้อหาสาระหรือความคิดเห็นที่แตกต่างจากรัฐบาลบ้างแต่ว่าโดยภาพรวมแล้วก็มีได้ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ และยังคงจุดที่จะตอบสนองต่อนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลเสมอ

ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดลักษณะการดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหารายการ

จากการที่ได้ศึกษาถึงโครงสร้างของสถานี และรูปแบบเนื้อหารายการที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีได้นำเสนอ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงลักษณะการดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหารายการต่าง ๆ ของทางสถานีว่าการถูกกำหนดด้วยปัจจัยต่าง ๆ อยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ ระบบการดำเนินงานขององค์กร การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทย และกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย

1. ระบบการดำเนินงานขององค์กร

รัฐบาลไทยได้ซื้อกรรมสิทธิ์ในสถานีวิทยุเอเซียเสรีหรือสถานีวิทยุ 1,000 กิโลวัตต์ และสถานีรับการถ่ายทอดจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยการชำระเงิน 1 บาท และได้จัดตั้งขึ้นภายหลังจากได้มีการลงนามในความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2508 นับตั้งแต่วันที่ได้กระจายเสียงครั้งแรกจนกระทั่งปัจจุบันการดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหารายการต่าง ๆ ของสถานีนั้นทางรัฐบาลไทยได้มอบหมายให้กับกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้จัดทำ และดำเนินรายการตามเป้าหมายและนโยบายที่กำหนดไว้ ดังนั้นในฐานะที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีเป็นสถานีวิทยุของทางราชการ สังกัดกรมสารนิเทศ กระทรวงการ

ต่างประเทศ จึงทำให้มีระบบการทำงานที่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลและรับคำบัญชาจากระดับบนอีกทีหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงเสียไม่ได้ ซึ่งจะมาเป็น "กรอบ" หรือระเบียบกฎเกณฑ์ที่ผู้ปฏิบัติงานของสถานี่จะต้องดำเนินการตาม ขณะเดียวกันเนื่องจากสถานีวิทยเอเซียเสรีมีลักษณะการทำงานแจกเช่นเดียวกับองค์กรสื่อสารมวลชนทั่วไป ดังนั้นระหว่างการปฏิบัติงานก็ย่อมมีความเป็นอิสระอยู่ด้วยในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามความเป็นอิสระของงานสื่อสารมวลชนก็ย่อมอยู่ภายใต้กรอบของต้นสังกัดที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

จากการที่สถานีวิทยเอเซียเสรีดำเนินกิจการงานสื่อสารมวลชนในระบบราชการทำให้รายได้และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการบริหารและการปฏิบัติการณ์นั้นต้องมาจากงบประมาณแผ่นดินเพียงแห่งเดียว โดยเสียค่าใช้จ่ายปีละประมาณ 7 ล้านบาท เฉพาะค่ากระแสไฟฟ้าปีละประมาณ 3 ล้านบาทเศษ¹ ในขณะที่งานสื่อสารมวลชนอื่น ๆ มีการบริหารงานเชิงธุรกิจ สถานีวิทยเอเซียเสรีจึงมีข้อจำกัดด้านการเงินด้วยงบประมาณที่จำกัด ทำให้สถานีวิทยเอเซียเสรีไม่มีโอกาสพัฒนาเครื่องมือของตนให้ทันสมัยได้เท่าที่ควร แต่ในขณะที่สถานีวิทยเอเซียเสรีเองก็ไม่ต้องแข่งขันกับสถานีอื่น จะมีก็แต่เพียงรายการภาคต่างประเทศของกรมประชาสัมพันธ์เท่านั้นซึ่งลักษณะ เป้าหมายและจุดประสงค์ในการดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหาที่มีความแตกต่างกัน อีกทั้ง ทั้งคู่ก็เป็นหน่วยงานราชการ จึงมีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

2. การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ

ในอดีตนั้น เนื่องจากสถานีวิทยเอเซียเสรีกำเนิดขึ้นมาภายใต้บริบทของการเมืองระหว่างประเทศในสมัยของสงครามเย็น ทำให้การดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหาการของสถานีเป็นไปในลักษณะที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือหรือเป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลไทย และด้วยจุดประสงค์ข้อหนึ่งของสถานีที่ต้องการเสนอข่าวต่างประเทศจึงทำให้เนื้อหาที่ทางสถานีนำ

¹กรมสารนิเทศ, "ความเป็นมาของสถานีวิทยเอเซียเสรี," (อัดสำเนา)

เสนอนั้นมีเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะที่เป็นข้อมูลข่าวสาร หรือเรื่องราวความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยมีสัดส่วนในเขตภูมิภาคอินโดจีนเป็นสำคัญและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอันดับรองลงมา และเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป การดำเนินการและการนำเสนอเนื้อหารายการก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย

3. นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทย

ด้วยเหตุที่สถานีวิทยุเอเซียเสรีเป็นหน่วยงานที่ขึ้นกับกระทรวงการต่างประเทศ โดยตรงจึงทำให้มีลักษณะการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลและนโยบายของกระทรวงต่าง ๆ การประเทศ

ปัจจัยทางด้านนโยบายระดับสูงหรือนโยบายต่างประเทศของไทยได้ส่งผลกระทบต่อ การกำหนดการดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหาของสถานีให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะมีความสอดคล้องต่อความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ระหว่างประเทศ ดังนั้นการดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหารายการจะเน้นหนักหรือให้ความสำคัญต่อประเด็นใดก็ต้องพิจารณา "นโยบายต่างประเทศของไทย" ซึ่งเรื่องของนโยบายต่างประเทศของไทยนั้น นับได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญต่อการทำงานของกระทรวงการต่างประเทศในการดำเนินความสัมพันธ์กับประชาคมโลก

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

เริ่มจากช่วงปี พ.ศ.2501 หรือสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อนหน้านั้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยถูกสถานการณ์บังคับให้เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะซึ่งเป็นฝ่ายแพ้สงครามในเวลาต่อมา ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องพยายามหาวิธีการทำให้ประชาคมโลกยอมรับว่าไทยเป็นประเทศเอกราช และเป็นประเทศหนึ่งในประชาคมโลก โดยการเข้าไปเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นี้ รัฐบาลไทยนำประเทศเข้าไปผูกพันกับประเทศโลกเสรีอย่างชัดเจน โดยดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับมหาอำนาจและหวังพึ่งชาติตะวันตกในลักษณะนหุภาคี รวมทั้งได้แสดงบทบาทเป็นผู้นำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2505 รัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบาย "ต่อต้านระบบคอมมิวนิสต์" (Anti-Communist) โดยปรับนโยบายระหว่างประเทศมาเป็นพันธมิตรกับประเทศสหรัฐอเมริกา เพียงประเทศเดียวในลักษณะทวิภาคี และในนี้เอง ที่ไทยกับสหรัฐอเมริกา ได้ร่วมลงนามใน "แถลงการณ์ร่วมถนัด-รัสก์" (Thanat-Rusk Joint Communique) ซึ่งมีสาระสำคัญว่า สหรัฐอเมริกาพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ไทย หากไทยถูกภัยคอมมิวนิสต์คุกคามและปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ไทยหันมาดำเนินนโยบายต่างประเทศเช่นนี้ ก็เพราะในขณะนั้น สหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคอินโดจีนโดยเข้ามาทำสงครามกับเวียดนามประกอบกับมีการปฏิบัติการของกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์ประเทศไทยเองด้วย จากนโยบายดังกล่าวเป็นเหตุให้ไทยต้องคงความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา ดังนั้นสถานีวิทยุเอเซียเสรีในช่วงแรกของการจัดตั้งจึงได้สนองนโยบายต่างประเทศของไทย โดยการเป็นเครื่องมือของรัฐบาลไทยในการต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ทุกวิถีทาง

เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั่วโลก ในระหว่าง พ.ศ. 2512-2518 ประเทศมหาอำนาจทั้ง 3 ฝ่ายในขณะนั้น คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียตและจีน มีการประนีประนอมกันมากขึ้น รวมทั้งสหรัฐอเมริกาเองก็ได้ลดบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลง ไทยจึงได้ดำเนินนโยบาย "การให้ความสำคัญกับประเทศมหาอำนาจโดยเท่าเทียมกัน" (Equidistance) นอกจากนี้ยังดำเนินนโยบาย "อยู่ร่วมกันโดยสันติ" กับประเทศเพื่อนบ้าน (Peaceful Co-Existence)

ในช่วงปี พ.ศ. 2523-2527 ไทยได้ใช้นโยบายต่างประเทศที่เรียกว่า "รอบทิศทาง" (Omnidirection) โดยเน้นนโยบายด้านความมั่นคง ซึ่งนอกจากจะให้ความสำคัญกับประเทศมหาอำนาจแล้ว ยังให้ความสำคัญกับประเทศอื่น ๆ ในโลกด้วย ทั้งนี้ก็เพราะในขณะนั้นประเทศไทยต้องเผชิญกับการคุกคามด้านความมั่นคงจากการที่เวียดนามเข้ายึดครองลาว และกัมพูชา

ในช่วงเวลาต่อมา คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2528-2531 ประเทศไทยก็ได้ดำเนินนโยบาย "การทูตนำการค้า" (Security First, Economic Second) โดยคำนึงถึงปัจจัยในเรื่อง ปัญหาความมั่นคงตามชายแดนและการกีดกันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา

หลังจากนั้น ช่วงปี พ.ศ.2532-2533 สมัยที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ขณะนั้นประเทศไทยได้มีการดำเนินนโยบายเปลี่ยนนามรบเป็นสนาการค้า เพราะสถานการณ์โลกได้เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาทางด้านความมั่นคงลดความสำคัญลง ในขณะที่เรื่องเศรษฐกิจมีบทบาทมากขึ้น และในประเทศไทยเองก็มีอัตราดอกเบี้ยโตทางเศรษฐกิจที่สูงถึง 11%-13% (จากการสอบถามเจ้าหน้าที่สถานีวิชเยเซียเสรี)

จากนั้นเป็นต้นมา ในสมัยที่ นายอานันท์ ปันยารชุน ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี และนายอาสา สานทรสิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ประเทศไทยก็ได้ดำเนินนโยบายทางด้านเศรษฐกิจอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยในประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 เมื่อเดือนเมกราคม พ.ศ.2535 นั้น นายอานันท์ ปันยารชุนได้เสนอให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน หรืออาฟต้า นั้น ซึ่งนับว่าเป็นการกำหนดทิศทางการใหม่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทางเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์แบบ และยังได้กำหนดนโยบายต่างประเทศ โดยให้ความสำคัญแก่ประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาว เวียดนาม กัมพูชา และพม่า โดยริเริ่มโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเหล่านี้ถึงปีละ 200 ล้านบาท

และถึงแม้ว่าในช่วงกลางปี 2535 จะเกิดเหตุการณ์ไม่สงบขึ้นในประเทศไทยหรือที่เรียกว่า เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ก็ตาม แต่ในขณะนั้น เหตุการณ์ดังกล่าวก็ได้คลี่คลายลงแล้ว และประเทศไทยก็ได้ดำเนินการตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย โดยจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้น จนกระทั่งมีนายกรัฐมนตรี คือ นายชวน หลีกภัย และคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก ในยุคสมัยนี้ นับว่าเป็นยุคแห่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการค้าอย่างแท้จริง โดยได้มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคของโลก ไม่ว่าจะเป็น The European community (EC), The North American Free Trade Area (NAFTA) หรือ Asean Free Trade Area (AFTA) ดังนั้น รัฐบาลชุดปัจจุบันนี้ก็ยังคงสานต่อนโยบายที่มุ่งเน้นความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจต่อไปเพื่อที่จะได้เสริมสร้างสถานะภาพของประเทศไทยให้มีบทบาทมากขึ้น และเพื่อที่จะมีโอกาสเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การเงิน และการคมนาคม ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งการส่งเสริมมิตรภาพและความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านต่อไป

เมื่อนโยบายต่างประเทศของไทยเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย จึงเป็นผลให้การดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหาข้อมูลข่าวสารของสถานีวิทยุเอเซียเสรีเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและสนองต่อนโยบายที่เป็นต้นสังกัดและถึงแม้ว่าสถานีวิทยุเอเซียเสรีจะเกิดจากความตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่ในการดำเนินการจริงแล้วปรากฏว่า มิได้มีการสนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาหรือสถานีวิทยุเอเซียอเมริกา (VOA) แต่อย่างใด ดังคำให้สัมภาษณ์จากนายสุพันธ์ บุษยมานพ¹ ที่ว่า

"การดำเนินงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรี ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับนโยบายของสหรัฐอเมริกา เพราะสถานีวิทยุเอเซียเสรีขึ้นกับกระทรวงการต่างประเทศและรัฐบาลไทย เพราะฉะนั้นเราจะดำเนินการตามทุกอย่างที่สอดคล้องกับนโยบายต่างประเทศของไทยเท่านั้น อาจจะมีบางเรื่องที่สอดคล้องกับนโยบายของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นเรื่องที่เราไม่ได้เจาะจงลงไป อาจจะเป็นนโยบายที่เป็นแนวทางของสหประชาชาติและเป็นมติที่ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นแนวทางที่ทั่วโลกอาจจะเห็นด้วยและให้การยอมรับ อย่างเช่นเรื่อง ปัญหาสิทธิมนุษยชน, เรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันนี้ก็เป็นเรื่องที่อาจจะสอดคล้องกับนโยบายของสหรัฐอเมริกาได้ แต่มันก็เป็นนโยบายที่รัฐบาลไทยกำหนดขึ้นอยู่แล้ว ซึ่งเราไม่ได้เดินตามนโยบายของเขา หรือในบางเรื่องอาจจะเป็นความต้องการที่สอดคล้องกัน โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องดำเนินการตามสหรัฐต้องการ เช่น บางเรื่องที่ไทยอาจจะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ชอบและสหรัฐเองก็มีความเห็นตรงกับของไทย เพราะฉะนั้น ความต้องการความประสงค์ตรงกัน ก็อาจจะช่วยเกื้อกูลต่อความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกายิ่ง ๆ ขึ้น หรือในบางเรื่องซึ่งไทยมีข้อขัด

¹สัมภาษณ์ นายสุพันธ์ บุษยมานพ, เจ้าหน้าที่การทูต 7 กรมสารนิเทศ, 7

แย้งกับสหรัฐ ทางสถานีวิทยุเอเซียเสรีก็อาจจะออกอากาศเป็นข่าวหรือบทความ ที่ชี้แจงให้เห็นถึงความขัดแย้งอย่างเช่น ปัญหาเรื่องการค้า, ปัญหาการเมืองบางเรื่อง ดังนั้นวิธีการดำเนินงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรี ไม่จำเป็นต้องไปเหมือนกับของสถานีวิทยุเสียงอเมริกา เราพูดได้เลยว่า เราไม่ได้คำนึงว่าการดำเนินการของเราจะไปขัดกับวัตถุประสงค์ของวีโอเอหรือไม่ เพราะต่างคนต่างก็ดำเนินการ หรือพูดได้ชัดเจนว่า สหรัฐอเมริกาไม่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของสถานีวิทยุเอเซียเสรี"

4. กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย

ในระยะแรกของการดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหารายการนั้น สถานีวิทยุเอเซียเสรีได้ผลิตรายการออกมาเพื่อต่อต้านและตอบโต้การโฆษณาชวนเชื่อจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ รวมทั้งการโฆษณาชวนเชื่อผู้ฟังในบริเวณภูมิภาคอินโดจีนให้หันมานิยมชมชอบต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันเป็นวัตถุประสงค์ของรัฐบาลไทย ดังนั้นสถานีวิทยุเอเซียเสรีจึงต้องตอบสนองนโยบายของรัฐบาลไทยโดยถ่ายทอดรายการที่มุ่งเน้นไปยังกลุ่มผู้รับสารคือผู้ฟังในประเทศ เวียดนาม ลาว และกัมพูชา

ต่อมาเมื่อมีการตอบกลับจากผู้ฟังทั่วทุกมุมโลกที่สามารถจะรับฟังรายการของทางสถานีได้ พบว่าเริ่มเห็นกลุ่มผู้ฟังได้อย่างชัดเจนขึ้น อย่างเช่น จดหมายส่วนใหญ่ที่ส่งเข้ามามากที่สุดจะเป็นจดหมายจากผู้ฟังต่างจังหวัด โดยเฉพาะบริเวณชายแดนไทย ทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติ นอกจากนี้ก็มีการเรียกร้องให้จัดรายการเฉพาะกลุ่มคือ รายการสำหรับกลุ่มคนไทยที่ใช้แรงงานอยู่ในต่างประเทศ ดังนั้นทางสถานีจึงได้กำหนดลักษณะการนำเสนอเนื้อหารายการที่หลากหลายขึ้นและพยายามที่จะเพิ่มเวลาการออกอากาศภาคภาษาไทยให้มากขึ้นด้วย สำหรับผู้รับสารที่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน คือ ประเทศมาเลเซียก็สามารถรับฟังรายการของทางสถานีได้ ดังนั้นทางสถานีจึงได้เพิ่มภาษามลายูเข้ามาเพื่อตอบสนองต่อกลุ่มผู้ฟังกลุ่มนี้

จะเห็นได้ว่า การนำเสนอเนื้อหารายการต่าง ๆ แต่ละภาษานั้นได้คำนึงถึงกลุ่มผู้ฟังเป็นหลัก ซึ่งในปัจจุบันความสนใจและความต้องการของผู้รับสารที่มีต่อสถานีวิทยุเอเซียเสรีมีค่อนข้างสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะข้อมูลที่เสนอทางสถานีนั้น มีความน่าเชื่อถือสูง ซึ่งในบางครั้งสถานีวิทยุต่างประเทศก็ได้เอาข้อมูลจากทางสถานีไปอ้างอิง

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย